Araştırma

İnceleme

Romanya'da Vampir

AGNES MURGOCI

LAPUTA KİTAP

Laputa Kitap 41
Edebiyat/Araştırma-İnceleme

Agnes Murgoci
Romanya'da Vampir

İngilizce Aslından Çeviren
Eda Demir

Özgün Adı
The Vampire in Roumania

Kitap Editörü: Atakan Karaduman
Yayına Hazırlayan: Doğan Hezer
Redaksiyon: Hümeyra Ayar
Son Okuma: Aleyna Seyhan, Nazlı Hilal Yaman

Kapak: Never More
Sayfa Düzeni: Dagon
1. Baskı Kasım 2021

Baskı
Akademi Basım
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok D. 320
Topkapı - İstanbul Tel: 0 (212) 493 24 67
Matbaa Sertika No: 47610

Laputa Kitap
Yeşilkent Mah. 1805. Sok. No. 17/19
Daire No. 15 Esenyurt/İstanbul 0 (539) 894 56 70

Sertifika No. 52331
ISBN: 978-605-73989-0-1

Agnes Murgoci (1875-1929)

Avustralya doğumlu, İngiliz zoolog ve halkbilimci. Avustralya'nın Adelaide kentinde doğdu. 1900'de Münih Üniversitesi'nden doktora derecesi alan ilk kadın olarak mezun oldu.

Agnes, özellikle Romanya folkloru hakkında ve vampirizm üzerine çalıştı. Murgoci, 7 Mayıs 1929'da İngiltere'de bir trafik kazasında öldü.

Agnes Murgoci

Romanya'da Vampir

İngilizce Aslından Çeviren
Eda Demir

İçindekiler

Romanya'da Vampir[1]

Vampirlere yönelik rivayetler, beden ve ruh kavramları ve ölümden sonra beden ve ruh arasındaki ilişki hakkında ilkel fikirlere ışık tutmaları nedeniyle rağbet görmektedirler.

Rusya, Romanya ve Balkan ülkelerinde, ölümden sonra ruhun bedeni terk etmediğine ve ölümden kırk gün sonrasına kadar cennete gitmediğine dair bir inanış vardır - bazen muğlak, bazense gayet belirgin. Buna göre, ruhların bazen yıllar boyunca ortalıkta dolanabileceği, hatta bu durumun bedenin mezarda çürümesine mâni olduğu söylenir. Romanya'da cesetler, çocuklarda ölümden sonra üç yıl, gençlerde dört veya beş yıl ve yaşlılarda yedi yılda bir olmak üzere, mezardan çıkartılır. Çürüme tamamlanmamışsa cesedin bir vampir olduğu varsayılır ancak ceset çürümüş ve kemikler beyaz ve temiz bir hâle gelmişse ru-

1 *Folk-Lore*, Volume 37'de alınmıştır. Kime ait olduğu belirtilmeyen dipnotlar metnin aslına aittir. *-y.n.*

hun huzura erdiği ve öbür dünyaya ulaştığı düşünülür. Kemikler su ve şarapla yıkanıp temiz bir bezle sarılır, dinî bir törenin ardından tekrar defnedilir.

1919 ve 1920 yıllarında Bukovina ve çevresindeki bölgelerde, salgın hastalıklardan ve zor yaşam koşullarından ölen insanların üstüne, savaşın ilk yıllarında ölmüş olan insanlar mezardan çıkarılmak zorunda kalındığı için cenaze töreni düzenlemek ve ölüleri mezarlarından çıkarıp yeniden gömmek âdeta bir rutin hâline gelmişti.

Şimdilerde ölü bir bedenin dirilmesi ve bir vampir gibi hareket etmesi durumu, olağanüstü sayılacak bir şeydir. Ancak aşağıda bahsi geçen vampir hikâyesinde, bu durumun bir zamanlar alelade bir durum olarak karşılandığı söylenmektedir. Görünüşe göre vampir inancının ilk basamağı şudur ki geride kalanların kötülüğünü dileyerek göçüp giden bütün ruhlar onların dönüşünü engellemek için her durumda özel yöntemlere başvurmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla en sık rastlanan vampir tipi yeniden canlandırılmış cesettir. Buna, ölü vampir tipi diyebiliriz.

Ölümden sonra vampire dönüşmeleri kaçınılmaz olan insanlar yaşamları sırasında ruhlarını, hatta bedenlerini yeniden canlandırılmış cesetlerle birlikte kavşaklarda dolaşmaları için gönderebilirler. Bunlar, canlı vampir tipi olarak adlandırılabilir. Diğer cadılar veya büyücülerle, ya bir ruh ya da beden formu içerisinde bir araya gelebilen, herhangi bir cadı veya büyücüyle birleşirler.

Üçüncü bir vampir türü, tutulmalar sırasında Güneş'i ve Ay'ı yiyen *vârcolac*'tır.

Yeniden canlandırılmış bir cesetten ibaret tipik bir vampirin, Scott'ın, William ve Helen eserinde olduğu türden bir sevgi-

linin niteliklerine sahip olabilmesi mümkündür. *Zmeu* da böyle bir sevgili olabilir.

Strigele (tekili *striga*) vampir değillerdir ama arada bir vampirlerle karıştırılırlar. Ya yaşayan cadıların küçük bir ışık şeklinde gönderdikleri ruhları ya da ölü cadıların huzur bulamayan ruhlarıdırlar. *Strigele* yedi veya dokuz gibi tek sayıda bir araya gelirler. Kayalık dağlarda buluşur, dans edip şöyle derler:

Nup, Cuisnup,
Incas a cuustoroi nu maduc.

[Nup, Cuisnup, içinde sarımsak olan
hiçbir eve girmeyeceğim.]

Havada salınan minik ışık noktaları olarak görülürler. Dansları fevkalade güzeldir. Yedi veya dokuz adet ışık dansa düz bir sıra hâlinde başlar, sonrasında havada çeşitli şekiller oluşturarak bir daire içinde danslarını sona erdirirler. Bu dansı bitirdikten sonra insanlara kötülük yapmaları mümkündür.

Ölü ya da diri fark etmeksizin, vampirler için kullanılan isimlerle ilgili olarak, *strigoi* (kadın için *strigoica* kullanılır) en yaygın Rumen terimidir ve *moroii* en yaygın terimlerden bir diğeridir. *Moroii*, *strigoi*'den daha az kullanılır. Genellikle *strigoi* ve *moroii* kelimelerinin birlikte kullanıldığına şahit oluruz ancak *moroii*, *strigoi*'ye tabidir. Ayrıca *strigoi*, *moroii* ve *vârcolaci*, *strigoi* ve *pricolici* terimlerinin hepsinin, aynı şeyi kastediyorlarmış gibi kullanıldığını görürüz. Transilvanya terimi *şişcoi*dir. *Vârcolaci* (*svârcolaci*) ve *pricolici* bazen ölü vampirler, bazen de Ay'ı yiyen hayvanlar için kullanılır. *Oper*, ölü vampir kelimesinin Rutheni dilindeki karşılığıdır. Bukovina'da *vidme* kelimesi, cadı kelimesine karşılık gelir; *strigoi* (canlı bir vampir için kullanılır) ile hemen hemen aynı alanı kapsar ancak asla ölü bir vampir için kullanılmaz. Yanlarında

ve ayaklarında ikişer boynuzu ve mahmuzu olan varlıklar için kullanılan *diavoloace*, *vidme* ile hemen hemen aynıdır.

Dr. Gaster'ın[2] bana hatırlattığı gibi, birçok büyü çözme vakasında aşağıdaki gibi ifadelere rast geliriz:

De strigoaica, de strigoi,
Şi de casecumoroi.
[Vampirlerden (erkek ve dişi),
ve vampirlerle dolu bir evden.]

De deochetorişi de deochetoare,
De moroi, cumoroaiça,
De strigoicustrigoaica.
[Nazar değdirenlerden
(erkek veya kadın), vampirlerden
(erkek ve kadın.)]

Ci, íidraculcudrácoaica, strigacustrigoiul,
Deochiucudeochitorul, pociturácupocitorul,
Potcacupotcoiul.
[Dişi şeytanla şeytan, ölü cadının ruhu ve vampir,
Nazar ve nazar değdiren, büyü ile büyücü, kötülük
edenle çıkan kavga.]

Ciuma, yani veba da bazen bu işe karışır. *Strigoi* ve *moroi* neredeyse birbirinden ayrılmazdırlar, yine de cadılar, büyücüler ve şeytanlarla birlikte ava çıkarlar.

İnsan kökenli varlıklar olan vampirler ve büyücülerden ayrı çalıştıkları için, doğa ruhlarının (*ielele* ve *dansele*) genellikle kendilerine özgü büyüleri vardır. Köylü, doğa ruhlarını kötülüğe hizmet eden insanlardan ayrı olarak gruplandırırken yaşayanları ve ölüleri birlikte gruplandırır çünkü büyücüler müstakbel

2 Moses Gaster (17 Eylül 1856 - 5 Mart 1939). *-ed.n.*

vampirler olsalar bile yaşayan insanlardan sayılırlar. Aslında vampir, kötülüğe hizmet eden insanlarla bir bedende canlı olarak bulunmadığı için ölü vampiri andıran şeytan arasında uygun bir geçiş oluşturur.

Vampir (yeniden canlandırılmış ceset) ve şeytanın (ruh) aralarında hiçbir benzerlik yoktur ancak bedensiz bir ruh hayal etmesi köylülere zor geldiği için, şeytanı bir karga, kedi, hatta yarı insan biçiminde hayal ederler. Şeytan, Aziz Elijah'ın[3] yıldırımlarına hedeftir ve o yıldırımların bir tanesi bile onu delip geçebilir. Yaşayan bir insanın ruhu bile, eğer bedeninden ayrılmışsa, bir beden veya şekle sahip olmalıdır. Buna göre, Transilvanya'da birçok insanın ruhlarını kelebek şeklinde yansıtabildiğine inanılır. *Vălcea*'da vampirlerin ruhlarının kuru kafa güvelerinde vücut bulduğu kabul edilir; bunlar yakalandıklarında, bir iğneye saplanıp daha fazla uçmalarını önlemek için bir duvara sabitlenmelidirler. Kelebek ya da güve gibi havada çırpınan küçük, zarif şeyler; köylülerin aklına hemen bir ruh oldukları fikrini getirirler. Siret köylüsü, bir adım daha öteye giderek ruhu küçük bir ışık olarak tasavvur eder. Böylelikle somut olanın da ötesine geçmiş bulunur.

Vampirlere olan inanç, Romanya'daki yönetim sınıfına sık sık sorun çıkarmıştır. Ureche, *History of Roumania* (Romanya Tarihi) adlı eserinde şunları aktarır:

> 12 Temmuz 1801'de Siges Piskoposu; Eflak hükümdarına bir dilekçe göndererek ondan eyalet yöneticilerine Stroesti köylülerinin *vârcolaci* [terim burada *strigoi* yerine kullanılmıştır] oldukları düşüncesiyle hâlihazırda iki kez kazmış oldukları ölü insanların mezarlarını daha fazla kazmalarına izin vermemeleri adına emir çıkarmasını talep eder.

---

3 Hz. İlyas. *-ed.n.*

Biserica Orthodoxa Romana'da (28 numaralı) şunlar geçer:

> "Başpiskopos Nectarie (1813-19), yüksek mevkili din adamları olan protopoplara bir genelge göndererek onları ölülerin hangi bölgelerde vampire dönüştüğünü öğrenmeleri için teşvik etmeye çalışmıştır. Buna göre protopoplar, bir vampirlik vakası ile karşılaşırlarsa cesedi yakmayı değil insanlara kilisenin kurallarına uyacak şekilde hareket etmeleri gerektiğini öğreteceklerdi."

Vampirlerle ilgili aşağıdaki açıklamalar Rumen sanatı ve edebiyatı dergisi *Ion Creangă*'dan[4] alınmıştır. Bu dergi, Romanya'nın sahip olduğu en yetkin ve çalışkan folkloristlerden biri olan, rahmetli arkadaşım Tudor Pamfile tarafından düzenlenmişti. *Ion Creangă*'daki hikâyeler, dikkatli gözlemciler tarafından edinilip mümkün olduğunca köylülerin ifadelerine sadık kalınarak yayımlanmıştır.

N. I. Dumitrascu, *Ion Creangă*'da basılan aşağıdaki alıntılardan sorumludur:[5]

> Yaklaşık yirmi ya da otuz yıl önce (1914'ten itibaren) Dolj'daki Afumati komününde Mărin Mirea Ociocioc adında bir köylü vefat etmişti. Ardından, aynı köylünün akrabalarının da birbiri ardına öldüğü fark edildi. "Büyücü Badea" olarak anılan Badea Vrajitor, cesedi mezarından çıkardı. Sonrasında Badea, soğuk bir kış gecesinde ormana giderken kurtlara yem oldu. Bu olaydan sonra Mărin'in kemiklerine şarap dökül-

4 Rumen edebiyatında önemli bir yeri olan Ion Creangă onuruna 1910'larda folklorcu Tudor Pamfile tarafından çıkarılan dergi. *-ed.n.*

5 Ion Creanga, 7 (1914): 165.

dü, ruhuna dualar okundu ve mezara konuldu. O zamandan beri ailede başka ölüm olmadı."

Yaklaşık on beş yıl önce, Dolj'un kuzeyindeki Amărăşti'de, köylü Dinu Gheorghiţa'nın annesi öldü. Birkaç ay sonra en büyük oğlunun çocukları, ardından da en küçük oğlunun çocukları birbiri ardına ölmeye başladı. Oğulları endişelenmeye başlayınca cesedi çıkarıp ikiye bölmeye ve tekrar gömmeye karar verdiler. Yine de ölümler durmadı. Mezarı ikinci kez açtıklarında gördükleri hayret vericiydi. Ölünün vücudu, bütün bir şekilde, üzerinde hiçbir yara bulunmamış bir hâlde, olduğu yerde duruyordu. Bu gerçekten hayret verici bir mucizeydi. Onu alıp ormana taşıdılar ve ormanın uzak bir yerinde büyük bir ağacın altına koydular. Orada karnını deştiler, içinden kan akan kalbini çıkarıp dörde böldüler, kızgın közlere koyup yaktılar. Külleri alıp çocuklara suyla içmeleri için verdiler. Cesedi ateşe attılar, yaktılar ve küllerini gömdüler. Sonrasında ölümler durdu.

Yirmi ya da otuz yıl kadar önce, Mehedinp'in güneyindeki Cuşmir bölgesindeki bekâr, topal bir adam vefat etti. Ölümünden bir süre sonra akrabaları da hastalanmaya ve ölmeye başladı. Bir bacağın çekildiğinden şikâyet ediyorlardı. Bu olay birkaç yerde daha yaşandı. Sonra topal akrabalarının mezarını kazmaya karar verdiler. Bir cumartesi gecesi adamın mezarını kazdıklarında cesedi mezarın bir köşesine sıkışmış, kıpkırmızı bir hâlde buldular. Cesedi kesip alışılagelmiş önlemleri aldılar; kalbini ve ciğerini çıkararak kızgın korlarda yaktılar ve elde ettikleri külleri hasta olan akrabalarına verdi-

ler. Külleri suyla beraber içen akrabalar, sağlıklarına kavuştular.

Cuşmir bölgesindeki bir diğer ailede, sık ölümler yaşanmaya başlamıştı. Aile bireyleri, uzun süre önce ölen yaşlı bir adamdan şüphelenmeye başladılar. Mezarını kazdıklarında onu, güçlü fertlerden oluşan bir ailenin tamamını yiyip bitirmiş bir Türk gibi, dimdik bir şekilde oturur hâlde buldular ve ateş gibi kıpkırmızıydı. Kirli ve korkunç bir hâlde olan ceset, onu dışarı çıkarmaya çalıştıklarında çıkmamak için var gücüyle direndi. Bunun üzerine cesede baltayla birkaç darbe indirip dışarı çıkardılar ancak bıçakla kesemediler. Bir tırpan ve bir balta alıp kalbini ve ciğerini parçaladıktan sonra onları yaktılar. Külleri, hasta aile bireylerine içmeleri için verildi. Aile sağlığına kavuştuktan sonra yaşlı adamın cesedi yeniden gömüldü. Ölümler de sona erdi.

Mehedinţi'de, Văguilesţili bir kadınla evlenip oraya yerleşen, Transilvanyalı bir köylü olan Dimitriu Vaideanu yaşardı. Yedisi doğumdan sonraki birkaç ay içinde, diğerleri ise birkaç yıl içinde olmak üzere; çocuklarının çoğu ölmüştü. İnsanlar tüm bunların altında yatan sebebi merak etmeye başladılar. Bir araya gelip bir gece beyaz bir atı mezarlığa götürmeye ve karısının akrabalarının mezarlarından geçip geçmeyeceğini görmeye karar verdiler. At, her yerde tanınan bir cadı olan kayınvalidesi Joana Marta'nın mezarına gelinceye kadar tüm mezarların üzerinden kolaylıkla atlayıp geçti. O mezara geldiğinde hayvan donup kaldı, ayaklarıyla toprağı dövüp kişnedi ve homurdandı. Mezarın üzerinden geçememişti. Orada uğursuz bir şeyin var olduğu

> anlaşılmıştı. Geceleyin Dimitriu ve oğlu, mumları alıp mezarı kazmaya gittiler. Gördükleri karşısında dehşete kapıldılar. Cadı, oracıkta bir Türk gibi bağdaş kurmuş bir hâlde oturuyordu, uzun saçları yüzüne dökülmüş hâldeydi, tüm teni kıpkırmızıydı ve tırnakları ürkütücü derecede uzundu. Baba ve oğul bunun üzerine çalı odunlarını, talaşları ve eski haç parçalarını bir araya getirdiler, üzerine şarap döktüler, samana koydular ve mezarı ateşe verdiler. Sonra toprağı kürekle geri koyup evlerine döndüler.

Diğer gözlemciler tarafından farklı bölgelerde uygulanan daha farklı yöntemler de anlatılmaktadır:

Romanap'ta bir vampir, mezarından çıkarılıp soyuldu ve vücudu bir çantaya kondu. Üzerlerine kutsal su serpilen giysileri, tabuta geri konuldu. Sonrasında tabut, tekrar mezara konuldu ve üstü kapatıldı. Gücü kuvveti yerinde olan bir adamın yardımıyla, ceset ormana taşındı. Kalbi ve vücudu parçalandı ve birbiri ardına ateşe verildi. En son ateşe verilen kalbinin dumanı, orada bulunanların üzerine sindi. Böylelikle insanlar, lanetten temizlenmiş oldular. Her yerde olduğu gibi burada da yakma işleminin düzgünce yapılması gerektiği vurgulanmıştır. En küçük kemik parçası bile arda kalırsa vampir ondan tekrar dirilebilir.

Zârneşţi bölgesinde bir vampir mezarı kazıldığında cesedin kalbine, gözlerine ve göğsüne demir mızraklar geçirilir ve yüzüstü yeniden gömülür.

Mehedinti'de ise cesedi uzak dağlara götürüp orada bırakmak yeterli kabul edilir. Bu, bir vampirin cesedini herhangi bir adaya götürüp bırakılmasıyla uygulanan Yunan âdetine benzetilebilir ancak onun kadar etkili bir yöntem değildir.

Bir vampirle başa çıkmanın en yaygın yöntemi şudur: Ceset, cumartesi günleri mezardan çıkarılmalıdır, zira diğer günlerde mezarını terk edecektir. Ya göbeğine bir kazık saplanmalı ya da kalbi çıkarılmalıdır. Kalp kömürde ya da ateşte yakılabilir; kaynatılabilir veya tırpanla parçalara ayrılabilir. Kalp yakılmışsa külleri toplanıp alınmalıdır. Küller, bazen nehire atılarak uzaklaştırılır ancak genellikle suyla karıştırılarak hastalara içmeleri için verilir. Ayrıca, cenabet olduğuna inanılan herhangi bir şeyi temizlemek için ya da çocukları ve hayvanları mesh etmek için de kullanılabilir. Ancak bazı durumlarda, bir rahibin laneti vampiri mezarında mühürlemek için yeterli olur.

Ölü bir insanın vampir olup olmadığına işaret eden belirtiler aşağıdaki gibidir:

1. Ev halkı, ailesi ve hayvanları, hatta muhtemelen bütün köy halkının hayvanları hızla ölür.

2. Vampir, gece gelir ve ailesiyle konuşur. Yemek artıklarını yiyip oradan oraya gezinebilir ya da ev işlerine yardım edip odun kesebilir. Dişi vampirler de çocuklarına geri dönerler. Papaz ve kutsal su tarafından bile uzak tutulamayan bir Macar vampir olduğu rivayet edilmişti.

3. Rahip mezarda bir ayin düzenler. Meydana gelen uğursuzluk durmazsa bu, kötüye işarettir.

4. Ölünün mezar taşının yanında yılan büyüklüğünde bir delik bulunabilir. Öyleyse bu bir vampir olduğunun işaretidir çünkü vampirler mezarlardan böyle delikler aracılığıyla çıkarlar.

5. Gündüz vakti bile olsa beyaz bir at bir vampirin mezarının üzerinden geçmez, hareketsiz durur, homurdanır ve kişner.

6. Benzer şekilde, kazlar da bir vampirin mezarının üzerinden geçmez.

7. Bir vampir ise ceset mezarından çıkarıldığında şunlarla karşılaşılır:

(a) gömüldükten aylar ve yıllar sonra bile yüzü kırmızıdır,

(b) yüzüstü bir şekilde yatmaktadır,

(c) ayağı toplanmış ve mezarın ya da tabutun köşesine sıkışmış hâldedir,

(d) akrabaları ölmüşse ağzı kan içinde olacaktır; sadece evdeki eşyaları bozup dağıtmışsa ve bulabildiğini yemişse ağzı mısır yemeği ile kaplı bir hâlde olur.

Vampir yukarıdaki gibi değilse ve etkisiz hâle getirilirse yedi yıl boyunca kötülük yapmaya devam eder. Önce akrabalarını yok eder, sonra köyünde ve memleketindeki insanları ve hayvanları yok eder, devamında başka bir memlekete veya başka bir dilin konuşulduğu yere geçer ve yeniden insana dönüşür. Evlenir, çocukları olur ve çocuklar öldükten sonra hepsi vampir olur. Bu vampir çocuklar, annelerinin akrabalarını yerler. Bayan Durham'ın belirttiği gibi, bir vampirin bu eylemi, muhtemelen Güneydoğu Avrupa ülkelerinde aileleri ve hatta köyleri yok eden bir "salgın hastalık" olarak açıklanır. Her "salgın"ın bir vampir vukuatı olduğunu düşünürsek çok sayıda vampirin olduğunu söyleyebiliriz.

Herhangi bir insanın vampire dönüşebileceğinden korkuluyorsa cenaze töreninde veya hemen sonrasında önlem alınmalıdır. İntihar vakalarında vampire dönüşme oranı oldukça yüksek olduğu için cesetler bir an önce mezarlarından çıkarılıp suyla

yıkanmalıdır. Bir insan, başında bir keseyle doğduğunu bilebilir ve ailesini felaketten kurtarmak için gerekli olan şeylerin bir listesini bırakıp ölebilir. Ya da akrabaları, tehlikenin farkına varıp buna karşı önlem alabilirler. Bu tehlikeyi önlemenin çeşitli yöntemleri vardır ve birkaçı aynı anda kullanılabilir. En yaygın yöntem, kalp veya göbeğine bir kazık saplamaktır. Vălcea'da kalbe bir iğne batırmak yeterli görülür ancak Bulgaristan'da kalbe kızgın bir demir saplanır. Ağzına, burnuna, kulaklarına ve göbeğine ve tırnakların altına küçük taşlar ve tütsü konulmalı, böylece "vampire kemirecek bir şeyler" bırakılmalıdır. Ağza sarımsak da yerleştirilebilir. Tabuta ya da ağız ve buruna darı parçaları konabilir, böylece vampir kemirecek bir şeyler için arayışa girmeyecek, darıyla oyalanacaktır. Ceset tabutun içine yüzüstü yerleştirilmelidir. Yeniden gömme söz konusu ise ceset baştan ayağa döndürülmelidir.

Dilin altına bir çivi konabilir. Tabut, yabani güllerin olduğu bir karavana konmalı veya diğer ahşap şeritlerle bağlanmalıdır. Teleorman'da, insanlar ölümünün üçüncü gününde ölünün evine tütsü yakmak için gittiklerinde, yanlarına mezarın toprağına sapladıkları dokuz adet öreke çubuğu alırlardı. Ceset ayaklanırsa bu örekeler cesede batırılırdı. Yedek örekeleri de yanlarından eksik etmezler, bunları mezara saçarlar ve ateşe verirlerdi, böylece vampiri yakmış olurlardı.

Rumen folklorunda vampirler ve şeytanlar oldukça yakın bir ilişki içinde olsalar da şimdiye kadar bir cesedin kendi ruhu tarafından değil de bir şeytan tarafından canlandırıldığına dair hiçbir örnek bulamadım. Ancak bu, Ralston'ın *Russian Folk Tales* (Rus Halk Masalları)[6] kitabında değinilen bir konudur. Sırbistan ve Bulgaristan'da, ölü bedeni bir vampir formunda kullanmak

6 W. R. S. Ralston, *Rus Halk Masalları* (London, 1873), 318.

isteyen bir şeytan deriyi gerip yırtmasın diye, cesedin ensesine bir çivi çakılıp kalbine bir kazık geçirilir.

Vampirizmin sebepleri çeşitlidir. Rumenlere göre başında keseyle doğmuş bir insan ölümünden sonraki altı hafta içinde bir vampire dönüşür; benzer şekilde yaşamları süresince kötü olan ve kötücül eylemlerde bulunan insanlar ve özellikle de şeytana uyan ve büyüyle ilgilenen kadınlar. Sarımsak yemeyen bir insanın vampir olduğu fikri, Güneyli Slavlar arasında oldukça yaygın olan bir inanıştır. Bir çocuk vaftiz edilmeden öldüğünde ölümünden yedi yıl sonra vampir olur ve gömüldüğü yer uğursuz olur. Para için yalan söyleyen insanlar, ölümlerinden altı ay sonra vampire dönüşürler. Eğer bir vampir, hamile bir kadına göz dikerse ve kadın da karşılıksız kalmazsa çocuğu bir vampir olarak doğacaktır. Hamile bir kadın tuz yemezse çocuğu vampir olur. Aynı cinsiyetten yedi tane çocuk üst üste doğduğunda yedincinin küçük bir kuyruğu olacağına ve bir vampir olarak doğacağına inanılır. Bir insanın cesedinin üzerinden kedi atlarsa, üzerinden başka bir insan geçerse veya başka bir insanın gölgesi üzerine düşerse vampire dönüşür. Bazı Rumenler, insanların kaderinde vampir olmak varsa isteseler de istemeseler de vampire dönüşeceklerine inanırlar. Buna göre, bu insanların ruhları, uyurken ağızlarından küçük bir sinek gibi çıkıverir. Uyku sırasında vücut, baş aşağı döndürülürse ölüm gerçekleşir.

Diğer Rumenler, eğer bir çocuk başında keseyle, yani vampir olmak için doğmuşsa, vampir olmasına engel olunabileceğine inanırlar. Her şeyden önce başındaki keseden derhâl kurtulunması gerekir, böylece çocuk onu yutup bütün hayatı boyunca baktığı her şeye nazar değdiren ve ölümlerinden sonra akrabalarını yiyen kötü bir vampire dönüşmemiş olur. Ebe, bebek yıkanıp sarıldıktan sonra bebekle birlikte dışarı çıkmalıdır. Yarısı yer

altında bulunan bir ev ise tepesine çıkmalı, değilse evin arkasına gitmeli, kucağında bebekle "Dünyaya bir kurt gelmiştir. Ancak bu kurt, insanların kanını emecek olan bir kurt değil, var gücüyle çalışıp iyi şans getirecek olan bir kurttur," şeklinde seslenmelidir. Bu sayede vampirin gücü kırılır, kötülük iyiye dönüşür. Vampirlikten döndürülen bu tür insanlar iyi şans getirmektedirler.

Eğer vampir olduğu sanılan ölü insanın kendisiyle yılın aynı gününde veya aynı ayında doğmuş bir erkek kardeşi varsa, ölü vampirin, yaşayan kardeşin vampire dönüşmesine sebep olması tehlikesi vardır. Bu, "demirden çıkarma" adı verilen bir işlemle önlenmelidir. Tencereyi ateşe koymak için veya öküz arabalarında kullanılan bir demir zincir alınır ve iki kardeşin etrafına dolanır. Uçlar sıkıca kapatıldıktan sonra üç kez açılır ve rahip bir dua okur. Demir son kez açıldığında yaşayan kardeş özgür hâle gelir. Artık vampir olma tehlikesi yoktur.

Sadece ölü vampir tipini ayırt eden çeşitli karakterler vardır, diğerleri her iki tipte ortaktır ve pek çoğu, sadece canlı vampirlere ve cadılara aittir. *Strigoi*'nin, sınırlarda *moroii* ve *vârcolaci* ile karşılaştığı ve gelecek yıl için kötülük planlarına, kimin kim tarafından öldürüleceğine karar verdiği söylenir. Ne guguk kuşlarının öttüğü ne de köpeklerin havladığı bu sınırlarda, ölü vampirlerin yaşayanlarla karşılaştığı ve onlara her türlü büyüyü öğrettiği düşünülmektedir. Ayrıca kilise bahçelerinde, yıkık veya terk edilmiş evlerde veya ormanda buluşurlar. Kendi aralarında kavga edebilirler; kenevir sapı kırma aletlerinin[7] dillerini veya

7 Rumen köylüler tarafından kullanılan kenevir sapı kırma aleti dar, sehpavari bir masa veya tezgâhtan oluşur. Bir ucunda H-aksı sabittir. Dil buna eklemlidir, yatay kısmının oldukça yassı ve geniş olduğu T-şekilli çekici andıran bir nesnedir, çoğunlukla demirden yapılır. Kenevir sapları uzunluğu doğrultusunda masaya yatırılır, çekicin başı saplar iyice ezilene kadar tekrar tekrar aşağı indirilir. Aletin H-aksı bazen masanın ortasında bulunur ve iki ucunda da dil vardır. Böyle olduğunda iki kadın aynı anda sapları ezmek için birlikte çalışabilir.

nadiren kılıçlarını silah olarak kullanmak suretiyle savaşabilirler. Bir keresinde mezarlıkta dolaşan bir adamın, onu kendisi için kenevir sapı kırma aletini taşımaya zorlayan bir vampirle karşılaştığı rivayet edilmektedir. Buna göre zavallı adam, kendini evine zar zor atabilmiş ve sonrasında da aylarca yataklara düşmüştür. Başka bir rivayete göre ise bir adam mezarlığın yakınında bir kadın vampir görmüş ve ona bir taş atmıştır. Öfkelenen kadın vampir, adamın üzerine fena bir rüzgâr estirip onu havaya uçurmuş, adamın duyularını ve aklını kaybetmesine sebep olmuştur. Ayrıca inme ve felcin de bir vampirin büyüsü sonucu gelişen rahatsızlıklar olduğu söylenir.

Ölü vampirlerden çok canlı olanlardan endişe eden köylüler, onların köy sınırlarına çıktıklarını bildirirler. Vampirlerin tüm canlıları büyüleyip onlarla istediklerini yaptırmalarını sağlayan tılsımları vardır. Sadece canlı vampirlerden haberdar olan Mihalcea köylüsü ve çevre halkı, vampirlerin çoğunluklu olarak kadınlardan oluştuğunu söyler. Bu tılsımlar, tavuklardan, ördeklerden veya kertenkelelerden güç alabilir. Böylelikle hayvanların “gücünü” (Rumence *mana*) kendilerine almış olurlar. Bazıları, kadınların sütünü ve “gücünü” alır. Bazılarının ekmek üzerinde, bazılarının yağmur, tavuklar veya arılar üzerinde özel güçleri vardır. Bazı vampirler, arıların “gücünü” alır ve eşlerine sunarlar. Arılar “güçlerini” kaybederlerse artık bal toplamazlar ve kendileri için bile yiyecek hiçbir şey bulamazlar. Önceleri tüm köyün ekmeklerini iştahla yediği bir kadın vardı. Ondan başka kimse, bu kadar güzel ekmek pişiremiyordu. Bunun sebebi ise diğer kadınların ekmek “gücünü” nasıl ele geçireceğini biliyor olmasıydı.

Özellikle Aziz George Arifesi’nde, bu vampirlerin tüm yıla yetecek kadar yağmuru ve hayvanların “gücünü” almak için köy sınırlarına gitmeleri söz konusudur. Kendileri için “güç” almaz-

larsa onlara bunun için para ödeyenlere alırlar. Para ödeyen kadınlara "güç" ve güzellik getirirler, aynı zamanda erkeklerin onları belli bir ücret karşılığında tutanların rakiplerinden nefret etmelerine sebep olurlar. Vampirler kadınlardan "güç" alabilirler, böylece emziren annelerin sütlerini ele geçirirler. İnsanları korkutmak için kendilerini ata, köpeğe veya kediye çevirebilirler. Dişi vampirlerin ciltleri kurudur. Hem ölümden önce hem de ölümden sonra yüzleri kırmızı renktedir. Yeni çocuk doğurmuş olsalar bile Aziz Andrew Arifesi'nde, sınırlara kadar çıkabilirler. Bacalardan çıkıp, paçavralar giyerek geri dönerler. Erkek vampirler keldir ve ölümden sonra kuyruk ve toynakları çıkar.

Bir vampir kendini yıkadığında yağmur yağar. Bu nedenle, bir kuraklık meydana geldiğinde soylular, içlerinden birinin vampir olabileceği umuduyla tüm adamlarını yıkanmaya gönderirler. Herhangi bir vampir kuyruğunu ıslattığı anda yağmur yağar. Vampirler asla boğulmazlar, her zaman su yüzeyinde kalırlar. Yağmuru kontrol etme gücüne sahip olanlar genellikle özel (canlı) vampirlerdir ancak Zârneşti'deki şiddetli yağmurların nedeninin yakın zamanda gömülen, vampir olduğu düşünülen bir kız olduğu sanılıyor.

Vampirler, ister canlı ister ölü olsun, genellikle doğuştan öyledirler. Ancak Strojineţi'den bir köylü, yarı vampir olan bir kadın vampir sınıfı olduğunu söylemiştir. Buna göre, bunlar doğuştan vampir değillerdir ancak gerçek vampirler tarafından vampirlik öğretilmiştir. İneklere büyü yaparlar, sevgilileri kılığına girip genç kızları öldürürler. Aziz Andrew onlara yardım etmektedir. Bu yüzden rahipler, Aziz Andrew Günü geldiğinde onlardan gizlerler. Bu tür vampirler canlıdır fakat öldükten sonra yürürler.

Yaşayan vampirin ayırt edilmesini sağlayan mutlak bir karakteri vardır. Vampirlerin kenevir sapı kırma aletleriyle dövüştüğü bilinir. Şimdi eğer herhangi biri evinize gelip kenevir sapı

kırma aleti isterse, şöyle deyin, "Tezgâh ve H-aksı için yarın gel." Sonraki gün gelecektir. Ardından, uçları yukarı gelecek şekilde üç iğneyi ve bir miktar sarımsağı eşiğe koyun. Vampir, iğne ve sarımsaklardan kurtulana kadar evden çıkamayacak ve kapıya gidip geri dönmek zorunda kalacaktır. Bu da onun bir vampir (strigoica) olduğunu kanıtlayacaktır.

Genelde ölü vampirler, mezarlarında bulunacakları cumartesi günü hariç her gece ortaya çıkarlar. Yeniden canlandırılmış ceset veya ölülerin ruhları olan vampirler, tüm kötü ruhlar gibi, sabahın ilk ışıklarında ortadan kaybolurlar. Cadı veya büyücüden başka bir şey olmayan vampirler, tıpkı diğer insanlar gibi, tüm yıl boyunca gündüzleri ortaya çıkabilirler. Güçleri yeni ayda en yüksek seviyededir ve Ay etkisini kaybettikçe zayıflar. Yıl içinde vampirlerin en aktif olduğu düşünülen iki dönem, Aziz Andrew Arifesi ve Aziz George Arifesi'dir. Roşa'da vampirlerin Aziz Andrew Arifesi'nde grup hâlinde gezinmeye başladıkları ve Aziz George Günü'nden sonra artık güçlerinin kalmaması sebebiyle birbirlerinden ayrıldıkları söylenir çünkü çiçekler ve Hint fesleğeni büyümeye başlar. Bu olay, Tanrı'nın güçlenmeye başladığının bir göstergesidir. Bu ifade ilginçtir çünkü köylülerin Tanrı'yı bir bereket tanrısı ve vampirleri de yeraltı dünyasının sakinleri olarak tasavvur ettiğini gösterir. Popeca'da vampirlerin Paskalya'dan önce en kötü durumlarında oldukları söylenmektedir. Bu aynı zamanda, vampirlerin yüce bir Tanrı figürü karşısında güçsüz kaldıkları fikrini doğrular. Mihalcea'da, onların yalnızca Aziz Andrew Arifesi'nden (30 Kasım) Epifani'ye (6 Ocak) kadar yürüdükleri söylenir. Rahip, "Tanrı günahlarımızı bağışlasın" (Kyrie eleison) ilahisini söylediğinde tüm kötü ruhlar bir sonraki Aziz Andrew Arifesi'ne kadar yok olur. Siret'te vampirlerin, Aziz Andrew Günü'nden 6 Ocak Yortusu'na ve Aziz George Günü'nden Aziz John Günü'ne kadar özgür oldukları söylenir.

Vampirlerin ziyaretine karşı önlemler, özellikle Aziz Andrew Günü ve Aziz George Günü'nden önce, aynı zamanda Paskalya pazarından önce ve yılın son gününde alınır. Sarımsak vampirleri, kurtları ve kötü ruhları uzak tutar. Darı da benzer bir etkiye sahiptir. Aziz Andrew Arifesi'nde, Aziz George Arifesi'nde ayrıca Paskalya ve Yeni Yıl'dan önce, pencereler haç şeklinde sarımsakla donatılmalı, evdeki her şey dâhil olmak üzere, ahırdaki tüm inekler sarımsakla ovulmalıdır. Vampirler, evlere genellikle bacadan veya anahtar deliğinden girerler. Bu nedenle bu delikler sarımsakla ovulma konusunda özel dikkat gerektirmektedir. Sarımsak sürülmüş olsa bile, pencereyi kapalı tutmak yapılabilecek en akıllıca davranış olur. Ay ışığı, vampirleri çeker. Bu yüzden özellikle Aziz Andrew Arifesi'nde, tüm lambalar söndürülmeli ve evdeki her şey ters çevrilmelidir, böylece bir vampir gelirse, evdeki hiçbir nesneye kapıyı açtıramayacaktır. İnsanların hiç uyumaması, gün ışıyana kadar hikâyeler anlatması da faydalı olur. Hikâye anlatan bir insana vampirler yaklaşamaz. Kadınlar, dualarına devam etmelidir. Ayrıca vampirleri uzak tutmak için kenevir sapı kesme aletleri vurulabilir. Onlara binmeyi sevdikleri için vampirlerin erişiminin olabileceği yerlerde kenevir sapı kesme aletlerini veya kürekleri bırakmak akıllıca değildir. Vampirler ayrıca kenevir sapı kırma aletlerinin dillerini çıkarıp silah niyetine kullanmayı ve kıvılcım çıkarana kadar onlarla dövüşmeyi severler; bu nedenle diller aletin üzerinde hiçbir şekilde bırakılmamalıdır. Özellikle Aziz George Arifesi'nde gömleğinizi ters giymek, uyurken başınızın altına kesici ucu dışarı bakacak şekilde bıçak ya da tırpan koymak akıllıca bir önlemdir. Ayaklar genellikle başın bulunduğu yere denk gelecek şekilde uyumak da iyi olabilir, böylece bir vampir içeri girse bile sizi bulamayacaktır.

Yılın hangi zamanı olursa olsun, özellikle gece vaktinde, biri sizi üç kez çağırana kadar asla cevap vermemek en iyisi olacak-

tır. Çünkü vampirlerin bir şeyi ikiden fazla sorma kabiliyetleri yoktur. Sizinle konuştuklarında cevap verirseniz ağzınızı felç edebilir, aklınızı alabilir, ayağınızı yerden kesip sizi düşürebilir veya öldürebilirler.

Vampir olarak bilinen ancak özellikleri bakımından cadı olarak tanımlanan *vidme*ler, kötücül bir türdür. İnsanları büyüleyip çocukları kaçırmalarıyla bilinirler. Tanrı'nın onlara, "Yapmakta olduğunuz bu şeylerde Tanrı size yardım etmeyecek," dediği bilinir. "O hâlde biz de senin gökyüzüne yükselmene yardım etmeyeceğiz," şeklinde cevap vermişler. Bu olayın sonucunda Tanrı gökyüzüne yükselememiştir. Başka bir rivayete göre, Mesih'in cadıları azarladığı, onların da şu şekilde yanıt verdiği söylenir: "Ama yükseleceğin sandığın yere yükselemeyeceksin çünkü burada kalman için kanatlarını keseceğiz." Hikâyenin üçüncü bir versiyonuna göre ise bu tartışma miraç bağlamında anlatılır. Mesih ancak bu cadılarla anlaşma sağladıktan sonra miraca yükselebilmiştir.

Güneş'i ve Ay'ı yiyen, dolayısıyla tutulmalara neden olan yaratıklar olarak kabul edilen *vârcolaci*lere dair aşağıdaki açıklama, I. Otescu tarafından Romanya Akademisi'nin *Credințele Țaranului Roman despre Cer și Stel* (Rumen Köylülerin Gökyüzü ve Yıldızlara İlişkin İnançları) adlı kitapçığından alınmıştır.

> *Vârcolaci*nin, dünyadaki bütün varlıklardan farklı olduklarıvarsayılır. Göğe çıkıp Ay veya Güneş'i yiyerek Ay ve Güneş tutulmalarına sebep olurlar. Bazı insanlar, onların köpeklerden daha küçük hayvanlar olduğunu düşünmektedirler. Bazıları, onların sayıca iki köpekten ibaret olduklarını, bazıları ejderha olduklarını veya ahtapot gibi vantuzlarıyla emebilen, çok ağızlı bir hayvan olduklarını, bazıları ise *vârcolaci*nin ruh olduklarını, ayrıca *pricolici* olarak da adlandırılabileceğini

düşünmektedir. Kökenleri farklıdır; bazıları bunların vaftiz edilmemiş çocukların ya da evli olmayan ebeveynlerin çocuklarının ruhları olduğunu, Tanrı tarafından lanetlenip *vârcolaci*'ye dönüştüklerini söylemektedir. Diğerleri bu türlerin, mısır lapası yapılırken lapa kaşığının ateşe tutulmasıyla ya da gün batımında süpürülen evden çıkan tozun, güneşe doğru süpürülmesiyle oluştuğuna inanmaktadır. Bazılarının söylediğine göre *vârcolaci* kadınlar gece vakti, bilhasssa gece yarısı, mum kullanmadan örgü ördüklerinde, özellikle de ördükleri iple büyü yaptıklarında cennetin havasından vücuda gelirler. Bu nedenle, ay ışığında örgü örmek iyi bir şey değildir. Çünkü vampirler ve *vârcolaci*, bu iple gökyüzüne çıkarak Güneş'i ve Ay'ı yerler. Kendilerini ipe bağlarlar ve ip onların kolaylıkla göğe tırmanabilecekleri bir yola dönüşüverir. Bu ip kopmadığı sürece *vârcolaci*nin gücü eksilmez ve diledikleri her yere gidebilirler. Gök cisimlerine saldırırlar, Ay'ı ısırırlar, böylece Ay kanla kaplanır, ta ki ondan geriye hiçbir şey kalmayana dek. Ancak ip koparsa güçlerini kaybederler ve göğün başka bir yerine gitmek zorunda kalırlar.

Peki Ay, bir varcolaci tarafından tamamen yenilmişse bir tutulmanın ardından, bir bütün olarak nasıl yeniden doğmaktadır? Bazı insanlar, Ay gerçekte onlardan daha güçlü olduğu için, *varcolaci*nin gücünün onu sadece ısırmaya yettiğini; en sonunda Ay'ın üstün geldiğini söylemektedir, çünkü eğer Ay gerçekten yenirse dünyanın sonu gelirdi.

G. F. Ciauşanu'nın, *Superstitule poporului Román* eserinde; Vâlcea şehrinde, ruhları *vârcolaci* olduğu için, *vârcolaci* denilen varlıklar olduğu bilgisi geçer. Solgun

yüzleri, kuru ciltleri ve Ay'ı yemek için göğe çıktıkları sırada derin bir uykuya dalmalarıyla bilinirler. Ancak bu türler, Ay'ı sadece tutulma sırasında, diski kırmızı veya bakır rengine büründüğünde yerler. Kırmızılık Ay'ın kanıdır, *vârcolaci*den kaçtıktan sonra kan Ay'ın üzerine yayılır.

Vârcolac ruhu Ay'ı yemek istediğinde ruhun ait olduğu kişi başını sallamaya başlar, haftalardır uyumamış gibi derin bir uykuya dalar ve ölü gibi hareketsiz kalır. Uyandırılırsa veya hareket ettirilirse uyku sonsuz olur çünkü ruh yolculuğundan döndüğünde çıktığı ağzı bulamaz ve bu nedenle geri giremez.

Ay tutulması sırasında Vâlcea'daki köylüler, *vârcolaci*yi aydan uzaklaştırmak için köz küreklerini yere vururlar. Puma'da bunun için kilise çanları çalınır. Başka yerlerde ise maşa, ızgara ve her çeşit metal ile gürültü yapılır, davullar çalınır ve havaya kurşun sıkılır. Ses çıkarıp vampirleri korkutmak için ellerinden geleni yapan çingeneler, keman ve kopuz çalarlar.

Bazıları *vârcolaci*nin Ay'ı çektiklerini ve yorulduklarında uyuyakaldıklarını düşünürler. Diğerleri ise Ay'ın hızla hareket ederek onlardan çok çabuk uzaklaştığını, varcolacinin ise Ay yanlarından geçerken aceleyle birkaç ısırık alabildiğini savunmaktadır. Güneş ise kaçabilme yetisine sahiptir çünkü onu süren aslan *vârcolaci*yle kavgaya tutuşur. Bazıları, insanların tövbe edip kötülükten dönebilmeleri amacıyla Tanrı'nın, *vârcolaci*ye Ay'ı yemesini emrettiğini düşünmektedir.

Makedonya ve Yunanistan'da vampirin genel adı olan *vârco-*

lac veya *vrykolaka* kelimelerinin, Romanya'da sadece istisnai olarak vampir anlamında kullanılması ve genellikle Ay'ı yiyen bir hayvan anlamına gelmesi ilginçtir. *Vârcolac* "kurt adam" anlamına gelir ve Romanya'da daha çok kurt veya hayvan anlamı öne çıkar; Makedonya'da ise insani anlamı ön plandadır, iki ülkede de yok etme, tüketme düşüncesi önemini korur.

Önemli sayıda vampir hikâyesi, Scott'ın William ve Helen eserine benzer bir çizgi etrafında döner; vampir, sevgilisini almaya gelir ve onu mezarına götürür.

Bu hikâyelerin ilk serilerinde, genellikle bir erkek vampir, bir kıza âşık olur ve yalnız kaldığı bir anı yakalamaya çalışır; ikinci seride ise kızı bir akşam toplantısında diğer bakireler arasından seçer ve toplantıda bulunan diğer tüm insanları yok edebilir.

> *Kız ve Vampir.*[8] (Rămnic Sârat'tan bir hikâye.) Bir zamanlar bir köyde bir kız ve bir genç vardı, birbirlerine çok âşıklardı. Anne babaları bundan habersizdi. Gençler evlenmek için izin istediklerinde genç adam fakir olduğu için teklifi geri çevrildi. Bu olayı kaldıramayan genç adam, kendini bir ağaca astı ve vampire dönüştü. Bu sayede kızı ziyarete gelebiliyordu. Ancak kız, adamı sevmiş olsa da kötü bir ruhla ilişki kurmaktan pek hoşnut değildi. Tehlikeden ve günahtan kaçmak için ne yapacaktı? Bilge bir kadına gitti ve bu bilge kadın ona ne yapması gerektiğini anlattı. Vampir, bir akşam kızla sevişmek için gelip geç bir saate kadar kaldı. Gitme zamanının geldiğini anlayınca, "İyi geceler" deyip gitmeye hazırlandı. Kız, bilge yaşlı kadının tavsiyesine uyarak genç adamın paltosunun arkasına büyük bir iplik topundan, ipliğin bir ucunun

8 Ion Creanga 7 (1914): 82.

tutturulduğu bir iğne yerleştirdi. Vampir uzaklaştı ve top bir süre yuvarlandıktan sonra birden durdu. Kız ne olduğunu anlayıp ipliği takip etti. Onu yol boyunca takip edince kilisenin avlusuna girdiğini ve doğruca bir mezara gittiğini gördü. Vampir adam, oradan toprağa girdi ve ortadan kayboldu. Kız yarın geri dönmek üzere evine yürüdü. Ertesi gece alaca karanlık çökerken aceleyle kilise bahçesine gitti, ne olacağını görmek için mezardan biraz uzakta durdu. Vampirin dışarı çıktığını, başka bir mezara gidip onu açtığını, orada gömülü olan ölü adamın kalbini yediğini ve sonra kızı ziyaret etmek için köye doğru yola çıktığını gördü. Kilise bahçesinden ayrılırken onu takip etti. "Bu akşam neredeydin ve ne gördün?" diye sordu vampir onu selamladıktan sonra. Kız duraksayıp "Nerede miydim?" diye sordu. "Hiçbir yerde, hiçbir şey görmedim," dedi. Vampir devam etti, "Seni uyarıyorum, bana doğruyu söylemezsen baban ölecek." Kız, "Bırak ölsün, hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şey görmedim ve hiçbir şey söyleyemem," diye yanıtladı. Vampir, "Pekâlâ," dedi. Gerçekten de iki gün içinde kızın babası öldü. Ayinler eşliğinde gömüldü ve vampirin tekrar kıza dönmesi biraz zaman aldı.

Ancak bir gece, her zamanki gibi gelip onunla sevişti ama ayrılmadan önce, "Bana o akşam nerede olduğunu söyle çünkü söylemezsen annen ölecek," dedi. "Dokuz kez ölebilir. Hiçbir şey bilmeden nasıl konuşabilirim?" diye cevap verdi kız.

İki gün sonra annesi de öldü. O da usulüne uygun bir şekilde gömüldü. Yine biraz zaman geçti ve vampir yeniden ortaya çıktı. "Bana o akşam ne

gördüğünü söylemezsen sen de öleceksin," diyordu bu sefer. Kız "Ölsem ne olur ki?" diye sordu. "Büyük bir kayıp olmaz. Hiçbir şey bilmiyorsam ve hiçbir şey görmemişsem nasıl bir hikâye uydurabilirim?" dedi. "İyi de şimdi ne yapacaksın, ölmek üzeresin," diye yanıtladı vampir.

Kız, bilge yaşlı kadının tavsiyesi üzerine bütün akrabalarını bir araya topladı ve onlara yakında öleceğini söyledi. Öldüğünde onu kapıdan veya pencereden çıkarmayacaklar, evin duvarlarındaki bir açıklığı kırıp çıkaracaklardı. Onu kilise avlusuna değil ormana gömeceklerdi. Bedenini yolda taşımayacaklar, ormanın ağaçları arasında küçük bir kuyuya gelinceye kadar tarlaları geçecekler, buraya defnedeceklerdi. Anlatıldığı gibi de oldu. Kız öldü, evin duvarı yıkıldı ve bedeni tarlaların üzerinden ormanın kenarına kadar götürüldü.

Bir süre sonra, mezarının üzerinde daha sonra hiç görülmemiş harika bir çiçek büyüdü. Bir gün imparatorun oğlu oradan geçerken bu çiçeği gördü ve hemen köklerinden kazılarak, şatoya getirilmesini ve penceresinin önüne konmasını emretti. Çiçek açıyor, her zamankinden güzel bir hâlde serpiliyordu ancak imparatorun oğlu güçten düşmeye başlamıştı. Kendisi sorunun ne olduğunu bilmiyordu, ne yiyip ne içebiliyordu. Gece çiçek tekrardan kıza dönüştü, önceden olduğu kadar güzeldi.. Pencereden içeri girdi ve geceyi imparatorun oğluyla, onun haberi olmadan geçirdi. Ancak bir gece kendini daha fazla tutamadı ve prensi öptü. Prens uyanınca kızla göz göze geldi. Birbirlerine ilk görüşte âşık olan çift, birbirlerine yemin ettiler,

imparatora ve imparatoriçeye evlendiklerini ve birlikte çok mutlu yaşadıklarını söylediler. Mutluluklarına gölge düşüren tek bir şey vardı. Kız vampirden korktuğu için evden hiç çıkmıyordu.

Ancak bir gün kocası, kiliseye götürmek için onu bir arabaya bindirdi. Orada bir köşede, onu bekleyen adam, vampirden başka kim olabilirdi ki? Kız, can havliyle arabadan atladı ve kiliseye koştu. Vampir de peşinden koşmaya başladı, ikisi de kiliseye vardıklarında vampirle arasında çok az bir mesafe kalmıştı. Kız, kilisede bulunan kutsal bir tablonun arkasına saklandı. Vampir onu yakalamak için elini uzattı. Ancak tablo kafasına düşünce duman içinde kayboluverdi. Bu olaydan sonra kız, imparatorun oğluyla beraber hayatının geri kalanında tüm tehlikelerden ve günahlardan uzak yaşadı.

Bu hikâyenin başka bir versiyonu, Manas'ev tarafından *Russian Popular Tales* (Rus Popüler Masalları) eserinde kaleme alınmış ve Ralston tarafından *Russian Folk Tales* (Rus Halk Masalları) kitabında alıntılanmıştır. Rus ve Rumen versiyonları arasındaki temel farklılıklar, Rus masalında aşağıdakilerin gerçekleşmesidir:

1. Genç adam ve kızın ilk buluşması, Aziz Andrew Arifesi'nde, bir akşam toplantısındaydı.

2. Kız eve giderken adam onunla buluşmak istedi ve sonrasında ona evlenme teklifi etti.

3. Kızın annesi, adamın paltosuna bir ip yumağı tutturmayı tavsiye etti. Kız ertesi gece denileni yaptı. Adamı kilise bahçesine kadar takip edip onu ölüleri yerken izledi. Ancak adam yaşıyordu, ölü değildi.

4. Adam ve kız, toplantıda tekrar bir araya geldiler. İkisi arasında geçen konuşmalar, kızın ebeveyninin ve kendisinin ölümü ve imparatorun oğlu tarafından çiçeğin görülüp şatoya getirilmesi; her iki versiyonda da aynıdır. Kız, dört yıl kiliseye gitmemesini evliliğin bir şartı hâline getirir.

5. Daha sonrasında kiliseye giderken kız pencerede eski sevgilisini görür. Sorusuna cevap vermeyi yine reddedince kocası ve oğlu öldürülür.

6. Bunun üzerine annesi, ona kutsal su ve hayat suyu verir. Genç adam, yine sorusunu sorar. Kız, ona onu ceset yerken gördüğünü ve ardından üzerine su serperek küle çevirdiğini söyler. Bu sayede, hayat suyuyla kocasını ve oğlunu hayata döndürür.

Botoşani'den bir Vampir Hikâyesi.[9] Bir kız ve genç bir adam, birbirlerine âşıklardı. Ancak sonrasında genç adam ölüp vampire dönüştü. Kızın bundan haberi yoktu. Anne babasının evinde yalnızken, her zamanki gibi ışıkları söndürüp uyumaya gitti. Vampirler boş veya kirli evlere girebilirler. Kızın evi temiz ve tertipli olduğu için vampir içeri giremedi. Bu yüzden pencereye gelip ona tıpkı hayattayken seslendiği şekilde seslendi. "Aptal kız, benimle gel," deyip elini tuttu. Kızı soyunmuş hâlde kendi mezarına götürdü. "İçeri gir," dedi. Kız, "Hayır, korkuyorum," diye yanıt verdi. Bunun üzerine mezara ilk vampir girdi ve kıza "Çabuk gel," diye seslendi. Kız "Bekle," diye atıldı. "Kolyemi kaybetmişim. Buraya bir yere düşmüş olmalı," dedikten sonra can havliyle koşma-

9 age., 5 (1912): 11.

ya başladı ve ışıkları yanan bir ev görene kadar durmadı. Evin içine girdi, kulübede uzanmış yatan, Avram adında ölü bir adam buldu. Kapının sürgülerini çekti ve sobanın arkasına uzanıp saklandı. Vampir, bir vampire yaraşacak bir ısrarcılıkla kızın peşinden gelmişti. "Avram aç kapıyı," diyerek pencereye vurdu. Avram'ın kendisi de bir vampir olduğu için itaat edip kapıyı açacaktı elbette. Ancak bahçedeki tavuk olup biteni görmüştü. Horoza, "Öt ve şu zavallı kızı kurtar,," dedi. "Hayır, sen öt. Sıra bende değil," şeklinde bir yanıt aldı. Hâl böyle olunca tavuk, Avram kapıya varamadan çabucak öttü. Bir anlık dikkat dağınıklığından yararlanan kız kaçmayı başardı. Kız temiz ve kutsal bir ruhtu ve vampirler temiz ruhları kolayca ele geçiremezlerdi.

Bu hikâyenin bir başka versiyonunda, vampir gelip sevgilisini kendi mezarına götürür. Ancak sevgilisi, mezarın girişine bir parça dokuma kumaş tıkarak bir şekilde kaçmayı başarır. Vampirin yoluna dokuma kumaş koyarak onu engelleme fikrinin, yoluna darı tohumu koyarak engellemekle aynı mantıkta olduğu söylenir. Buna göre, vampir bunlardan kurtulmak için ya birbirine dolanan kumaşları ayırmak ya da darı tohumlarını birer birer saymak zorundadır.

Hikâyenin, kahramanın bir vampir değil bir ejderha (*zmeu*) olduğu, daha basitleştirilmiş bir versiyonu ise şöyledir: Bir asker, ateşten bir dil şekline giren ejderhanın bir kadının evine nasıl girdiğini anlatır. Buna göre ejderha bir erkeğe dönüşmüş, kadınla sevişmiş ve tekrardan alev hâline gelip ortadan kaybolmuştur. Kahraman bir vampir değil de bir *zmeu* olduğu için "mezar" motifi hikâyede eksik kalmıştır.

Aşağıdaki aşk hikâyelerinde olaylar kalabalık bir akşam buluşmasında başlar:

Botoşani'den Bir Hikâye.[10] Vampirler bir zamanlar denizdeki kumlar kadar boldu, hiç sabit durmazlar ve geceleri insanlar arasında dolaşırlardı. Köylerde dolaşıp akşam toplantılarına katılırlar, birçok gencin bir araya geldiği bu yerlerde insanları korkutup onların kanlarını emmeye çalışırlardı. Bir keresinde, bir akşam toplantısı tüm hızıyla devam ederken davetsiz bir misafir; bir vampir geldi. Ama kimse onun bir vampir olduğunu bilmiyordu. Yakışıklı bir genç görünümündeydi, neşe doluydu. Kibar bir şekilde "İyi günler," dedi. Divanda oturan kızların yanına oturup neşe içinde konuşmaya başladı. Kızların hepsi, onun köyün başka bir yerinden gelen bir genç olduğunu düşünmüştü. Vampir şakalar yapmaya başlayınca kızlar kahkahalara boğuldu. Onlarla hiç durmadan oyunlar oynuyor, şakalar yapıyor ve alay ediyordu. Ancak aralarında, özel bir ilgi gösterdiği ve acımasızca dalga geçtiği bir kız vardı. "Sakin ol dostum. Seni sinirlendirecek bir şey mi yaptım?" dedi kız. Ama yine de kızı kızartıp bozartacak kadar utanç verici şeyler söylemeye devam ediyordu. Zavallı kız, "Neyin var dostum? Şakanın dozunu biraz fazla kaçırıyorsun. Sonumu mu getirmek istiyorsun?" diye sordu. O anda elindeki mendili düşürdü. Almak için eğildiğinde vampirin kuyruğunu gördü. Başına gelenin farkına varınca yanındaki kıza, "Kalk gidelim, kaçalım. Bu yaratık, bir vampir," dedi. Diğer kız o kadar çok sesli bir biçimde

10 age., 4 (1911): 202.

gülüyordu ki arkadaşının dediklerini anlamadı. Bu korkunç sırrın farkına varan kız, tavan arasına bir miktar dokuma keten götürmesi gerektiği bahanesiyle tek başına avluya çıktı. Aklını yitirecek derecede bir korkuya kapılmıştı. Kumaşları kucaklayıp toprak ana kadar yaşlı ve korkusu kadar karanlık bir ormana doğru kaçmaya başladı.

Toplantıdaki arkadaşları, kız döner diye beklediler ancak gelen giden yoktu. Nereye kayboluvermişti? Vampir, gözleri kan çanağına dönmüş ve saçları diken diken olmuş bir hâlde "Hangi deliğe girdiyse bulup çıkarın o kızı," diye kükredi. Kızı bulamayacaklarını anlayınca toplantıdaki tüm insanları katletti. Kanlarını emdi, etlerini ve kemiklerini divanın altına attı. Dudaklarını kesti, kellelerini pencerenin önüne sırayla dizdi. Kelleler sanki gülüyormuş gibi görünüyordu. Boncuk dizdiğini hayal ederek insanların bağırsaklarını birbirine çivileyip sonrasında ortadan kayboldu. Kızın sığındığı ormana geldi ve onu bir kayın ağacının altında buldu. "Burada ne işin var, küçük kız? Neden toplantıdan kaçtın?" diye sordu. Zavallı kız o kadar korkmuştu ki dili tutulmuştu. Bu yüzden hiçbir şey söyleyemedi. "Korkmuşsun, küçük kız. Benimle eve gel. Orada daha iyi hissedeceksin," dedi vampir. Kız istemsizce "Nerede?" diye sordu. "Burada, ormanda. Acele et," diye yanıtladı vampir.

Ormanın derinliklerinde bir çukura geldiler. Kız bunun bir vampir evi olduğunun farkındaydı. Vampir önce girmesi için kızı itti. Ancak kız, "Hayır, hayır. İstemiyorum. İlk sen gir," diye ısrar etti. Bunun üzerine vampir içeri girip hızlıca yerleri süpürmeye ve orta-

lığı temizlemeye başladı. Ancak kız içeri girecekmiş gibi yapıp elindeki kumaş parçalarını çukurun kapısına tıktı. Kaçıp doğu yönüne doğru koşmaya başladı. Çok uzakta küçük bir ışığın parıldadığını gördü. Işığa doğru koştu, bir eve geldi ve bir masanın üzerine uzanmış, başında meşaleyle yatan ve elleri göğsünde birleştirilmiş ölü bir adamın dışında, evin boş olduğunu gördü. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Eve girdi, sobaya tırmandı, acıdan ve korkudan bitkin hâlde uykuya daldı. Adi vampir onu takip etmeseydi, iyice dinlenme fırsatı bulacaktı. Ancak kumaş parçalarını kaldırıp atmış ve öfkeden deliye dönmüş bir hâlde onun peşinden gelmişti. Eve girdiğinde ölü adam birden ayağa kalktı. Vampir ve ölü adam horozlar ötene, gün ışıyana ve kız uyanana kadar dövüştüler. Şimdi ışık sönmüş, ölü adam gitmişti. Eve hâkim olan tek ses, küçük cırcır böceklerinin uğultularıydı. Kız koruyucu meleğiyle baş başa kaldı. İkisi de vampir olduklarından hem ölü adam hem de vampir, gün ışıyıp horozlar ötmeye başladığında ortadan kaybolmuşlardı. Karanlıkta uyanan kız, üç kez evin etrafında turladıktan sonra, kendi evinde olduğunu ve korkunç bir rüya gördüğünü düşünmüştü. Tekrardan uykuya daldı. Uyanıp ormanın tüm güzelliklerini gördüğünde, kuşların şarkıları kulağına çalındığında kendini cennette sandı. Yola koyulup ebeveyninin evine doğru yürümeye başladı.

Evine ulaştı. Ebeveynine vampirden nasıl kaçtığını, eve nasıl gittiğini ve cennet ormanlarında ne kadar güzel şeyler gördüğünü anlatmaya başladı. Annesi ve babası onu hayretler içinde dinliyorlardı. Kıza haç

işareti gösterdiler. Bunun üzerine kız, yere batmaya başladı, gitgide daha derine inip yok oldu. Zavallı kızcağız, vampir tarafından ormandaki evin güzelliğiyle büyülenip vampir oluvermişti.

Hikâyenin başka bir versiyonu[11] ise şu şekildedir:

Gelenek olduğu üzere, köyde bir akşam toplantısı vardı. Ancak toplanan çocuklar ve kızlar, hâli vakti yerinde köylülerin çocukları değildi. Toplantı terk edilmiş bir evde yapılmaktaydı; gençler de, kızlar da sesleri köyün öbür ucundan duyulacak kadar sesli bir şekilde gülüp eğleniyorlardı. Büyük bir ateş yaktılar. Kızlar ateşin etrafında dönmeye başladı, erkekler fıkralar anlatıp kızları güldürüp durdular. Hava kararmaya başlayınca ev halkı tarafından tanınmayan üç kişi eve giriş yaptı. "İyi akşamlar, iyi akşamlar," diyerek kalabalığa karışıp sohbete katıldılar. Herkes sohbet hâlindeyken, kızlardan biri mendilini düşürdü. Mendil, yabancıların bulunduğu tarafa düşmüştü. Kız onu almak için eğildi. Koltuğuna geri döndüğünde, yüzü kireç gibi bembeyaz kesilmişti. Yanındakilerden biri "Sorun nedir?" diye sordu. Kız, üç yabancının ayakları yerine, toynaklarının olduğunu mırıldandı. Ne yapılmalıydı? Birbirlerine ve çocuklara, üç yabancının insan değil vampir olduğunu fısıldadılar. Sonra kapıdan birer birer çıkıp evlerine doğru yol aldılar. Üç vampir, evde bir başlarına kaldıklarını sansalar da yalnız değillerdi. Çünkü sobanın yanında uyuyan bir kız vardı.

Ertesi gün şafak sökerken uyuyan kızın ablası, kardeşinden haber alamayınca arkadaşlarıyla birlikte

11 age., 6 (1913): 237.

toplantının yapıldığı eve gitti. Eve yaklaşırken pencereden onlara doğru gülümseyen bir kelle gördüler. "Ah, kardeşim bize gülümsüyor!" dedi ablası. Ancak eve geldiklerinde dehşete kapılmış bir hâlde haç çıkardılar. Pencerenin önünde sadece bir kelle durmaktaydı. Dudakları kesildiği için sırıtıyor gibi görünüyordu. Bağırsakları çıkarılmış, çivilerle birbirine bağlanmış, rafa asılmış ve tüm ev kızın kanına bulanmıştı. Zavallı kızcağız![12]

Aşağıda yer alan ve Siret'te anlatılan iki vampir hikâyesinde vampirler, istedikleri zaman ruhlarını bedenlerinden dışarı çıkarabilen, büyücüye benzer varlıklar olarak tasvir edilmişlerdir:

Siret bölgesinden bir kadın, şunları[13] anlatıyor: Vampirler tıpkı diğer halklar gibidir, tek farkları Tanrı'nın onlara ülke ülke dolaşıp insanları öldürmelerini emretmesidir.On köyü dolaşıp sakinlerini öldüren biri vardı. Ovada, kendisinin orada olmadığı zamanlar dışında, her zaman boş olan küçük bir evi vardı. Bir gün yolculuğa çıkmayı düşündü ve yolluk olarak kendine ekmek pişirdi. On adet ekmek yapıp masaya koydu. İşe gitmekte olan on iki adam kulübenin yanından geçiyorken evde bir ışık olduğunu fark ettiler. Adamlardan biri, "İçeri girip pipomu yakacağım," dedi. Hepsi içeri girdi. Adamların içeri girdiğini gören vampir, kendini hemen bir kediye dönüştürdü. Adamlar evde insan olmadığını

12 Kurbanlarının dudaklarını kesmeye yönelik bu hoş alışkanlık, vampirlere özgü değildir. Karadağlıların, Türklerin ve diğerlerinin mağlup edilen düşmanlarına davranış şekli budur.

13 Ion Creanga 6 (1913): 80.

görünce biri hariç bütün ekmekleri aldılar. Bir tanesini kedi için bırakmışlardı. Bu onlar için iyi oldu çünkü ekmeklerin hepsini alsalardı, vampir tarafından gazaba uğrar, büyülenir ve ölürlerdi.

Vampir yanına bir somun alarak bütün köyleri dolaştı.

Adamlar işten döndüklerinde tekrar kulübenin yanından geçtiler ve yine bir ışık gördüler. İçeri girdiler ancak bu kez onlara kaçmaları gerektiğini söyleyen vampirle karşı karşıya geldiler. Dolaştığı tüm köylerde onlarca insan öldürüp parçalara ayırmış olan vampirin bunu onlara söylemesi, büyük bir şanstı.

Siret Bölgesinden bir *Vampir Hikâyesi.*[14] Transilvanya'da saman arayan yaşlı bir adam, yanında birkaç askerle araba sürmekteydi. Yolculukları sırasında karanlık iyice bastırınca ovadaki ıssız bir evde durdular. Evin hanımı onları içeri aldı, önlerine mısır lapası (mămăligă) ve sütü koyup gitti. Askerler mısır lapasını yediler ve yemekten sonra teşekkür etmek için yaşlı kadını aradılar ama onu bulamadılar. Orada olup olmadığını görmek için tavan arasına tırmandıklarında biri kadına ait yedi tane ceset buldular. Korkup hemen kaçtılar. Geriye baktıklarında evin üzerine inen yedi küçük ışık gördüler. Bunlar vampirlerin ruhlarıydı. Askerler cesetleri yüzüstü çevirmiş olsalardı, ruhlar bir daha cesetlere giremezdi.

Aşağıdaki hikâyelerde vampirler, katıksız cadılar (birinde ise bir büyücü) olarak tasvir edilmişlerdir. İlk ikisinde cadıların şenliklerine katıldıklarını görüyoruz; diğerlerinde ise

14 age., 17.

kendi çıkarları için ineklerin "gücünü" ele geçirmelerine şahit oluyoruz:

> 31 Aralık'ta yapılan bir parti için Paris modasına göre giyinmiş, Botoşani'nin yüksek sosyetesinden bir hanımefendi vardı; odasına girdi, bacadan çıktı ve paçavralar bürünmüş ve bitkin bir hâlde geri döndü.[15]
>
> Dişi bir vampirin hizmetinde olan bir delikanlı, hanımının gündüzleri kanla kaplı bir hâlde dolaştığını fark etmişti. Onu yakından izlemeye karar verdi. Kendini bir şeyle mesh edip bacadan dışarı çıktığını gördü. Delikanlı da kutudaki merhemle kendini mesh etti ve hanımının peşinden bacadan çıktı. Vampirlerin savaştığı çok uzak bir çöl bölgesine geldi. Birbirlerini bıçaklayıp kavga etmelerini izledi. Vampirler sadece ruhlarıyla değil bedenleriyle birlikte yolculuk ederler. Vampirlerin kendilerine sürdükleri merhem, yılanların, kirpilerin ve porsukların yağından yapılır.[16]

Canlı (cadı benzeri) vampirlerin diğer özelliklerinden biri de ineklerin "gücünü" çalabilmeleridir.

> Bir zamanlar kendi ineği olmayan bir dişi vampir (*strigoica*) varmış. Ancak çatı katında tuttuğu tahtadan yapılma ineğini gece gündüz hiç durmadan sağarmış. Başkalarının ineklerinin bütün sütünü çalıp kendi tahta ineğine getirirmiş.[17]
>
> Günün birinde, vampir (strigoica) olan bu kadın günah çıkarmaya gitti. Rahibe, kadına diğer insanların ineklerinin "gücünü" aldığını (yani, onların sütünü çalıp kendi ineğinden daha fazla süt aldığını) söyledi. Bu-

15 age., 7 (1914): 24.
16 age., 6 (1913): 306.
17 age., 18.

nun üzerine ona, "Bu sütten tereyağı yap, ormana git, onunla bir ağacı yağlayıp üç gün sonra geri dön ve ne olduğunu bir bak," diye öğüt verdi. Kadın denileni yaptığında yağladığı ağaçtan çok sayıda yılan ve korkunç yaratık çıktığını gördü. Rahibe, "O ağaçtan çıkanların öbür dünyada senin kanını emeceğini bilmelisin çünkü bu dünyadaki her şeyden 'güç' aldın," dedi.[18]

Aşağıda geçen versiyonda, kadından vampir olarak değil bir *baba* veya yaşlı kadın diye bahsedilir:

> Strojineţi'deki yaşlı bir kadın, ineğinden genellikle on inekten elde edilebilecek kadar bol bir miktarda süt alırdı. İneğinden çok az süt alan yoksul bir kadın, bu yaşlı kadından yardım istemeye karar verdi. Yaşlı kadın, kendi ineğinin sütünden elde ettiği tereyağını ve yoksul kadının ineğinin sütünden elde ettiği tereyağını, iki ayrı kapta suya koydu. Yaşlı kadının yağında çok sayıda yılan, kertenkele, solucan ve korkunç yaratıklar belirdi. Yoksul kadının yağında ise sadece küçük balıklar belirmişti. "Bak," dedi yaşlı kadın. "Öteki dünyada bu yılanlar beni yiyip bitirecek. Aynı kaderi paylaşmak istersen senin ineğinin de çok süt vermesini sağlarım," Ama zavallı yoksul kadın, bunu istemedi. Bir süre sonra yaşlı kadın ölünce zaman zaman evine düşen bir ışık görüldü. Bu ışık daha ziyade sıradan insanlar tarafından görüldü.[19]

Aşağıdaki hikâyede ise bir cadı ve bir vampir arasındaki güç yarışmasından bahsedilmektedir. Tamamen aynı doğaya sahip görünen iki varlık anlatılmıştır ancak cadı, insanların tarafını tuttuğu için takdire şayandır.

---

18 age., 105.
19 age., 108.

Cadı Vampire Karşı.[20] Siret'te bir hanımefendinin bir ineği vardı ve bir vampir ineğinin "gücünü" elinden almıştı. Bunun üzerine hanımefendi, vampirin gücünü nasıl kıracağını bilen Hartopanița adında, bilge bir kadın buldu. Bilge kadın, hanımefendinin evine gidince vampirle burun buruna geldi. Parmağıyla bir işaret yaptı, ağzını buruşturdu ve vampiri o noktaya kilitleyen bir büyü okudu. Vampir donup kaldı ve bir adım bile atamadan olduğu yerde kaskatı kesildi. Ancak bu olay, sonrasında bilge kadının lanetlenmesine, derisinin her yerinde yaralar çıkmasına neden oldu. Vampirden af dileyene kadar bu lanetten kurtulamadı.

Aşağıdaki üç vakada, vampir bir şeytan karakterine sahiptir. Bu yüzden, *drac* kelimesinin, *strigoi* yerine kullanılması uygun düşebilir:

Vampirlerin kavşaklarda dolaştığı bilinir. Bir insanın büyük bir dileği varsa ve bu dileği gerçekleştirme konusunda gözünü karartmışsa gerçekleştirmesinin bir yolu vardır. Gece bastırdığında herhangi bir kavşağa gidin. Su ile dolu büyük bir kazanı da yanınıza alın. Bir ateş yakıp suyu kaynattığınızda tek bir beyaz tüyü bile olmayan kömür karası bir kediyi alıp onu kazana atın. Kara kedilerin şeytanın ruhunu temsil ettiğine inanılır. Ortalık iyice karardıktan sonra içinde kedi olan kazan şiddetle kaynamaya başlayınca şeytanlar gelip kediyi kaynatmayı bırakmanızı istemeye başlayacaklardır. Böyle bir durumda tek bir kelime etmemelisiniz. Tüm şeytanlara hükmeden başkan gelene kadar beklemelisiniz çünkü o her zaman en son

20 age., 18.

gelendir. Tıpkı diğer şeytanların yaptığı gibi, sizden kediyi kaynatmayı bırakmanızı isteyecektir. Bunun karşılığında size en büyük dileğinizi gerçekleştirmeyi vadedecektir. O zaman kediyi almasına izin verin. Böylelikle dileğinizi gerçekleştirmiş olacaksınız.[21]

Sonraki iki hikâye ise hapşırma tehlikesini konu almaktadır.

Hırsız ve Vampir:[22] Bir zamanlar biri hırsız, biri vampir olan iki ortak vardı. "Bu akşam nereye gidiyorsun?" dedi hırsız, vampire. "Ion'un oğlunu büyüleyeceğim," diye yanıtladı vampir. Hırsız, "Oraya gitme. Bu akşam öküz çalmak için oraya gidecektim. Başka bir yere gitsen olmaz mı?" diye sordu. "Kendin başka bir yere git," dedi vampir. "Ion'un evinden başka gidecek yer mi kalmadı? Sadece bir oğlu var. Gidebileceğin yığınla ev var," diye diretti hırsız. Vampir inatlaşarak "Hayır, Ion'a gideceğim işte," diye karşılık verdi. "Eh, ben de oraya gidiyorum," dedi hırsız. Böylece ikisi de aynı yere gittiler. Vampir kapıya, hırsız ise pencereye doğru ilerledi. İçeriden Ion'un oğlunun hapşırma sesi gelince hırsız çabucak "Çok yaşa!" diye haykırdı. Bu, vampirin gücünü elinden almıştı. Çocuğun burnunu kanatmayı başardı ama öldürmeye gücü yetmedi. Hırsız daha sonra içeri girip olanları anne ve babasına anlattığında onlar da hırsıza ödül olarak öküz hediye ettiler. Bu yüzden, biri hapşırdığında "Çok yaşa" demek her zaman faydalıdır.

Hapşırma.[23] Genç ve soylu bir adam, yolculuğa çıkmak için hazırlanmakta, atı eyerlenmiş ve dizginlen-

21 age., 5 (1912): 244.
22 age., 6 (1913): 51.
23 age.

> miş bir şekilde beklemekteydi. Bu sırada atı çalmak için arkadan sinsice yaklaşan bir hırsız iş üstündeydi. Yaklaştığında pencerenin hemen altında, genç adama büyü yapmak için fırsat kollayan bir vampir gördü. Genç adam hapşırıverdi, hırsız bunu fırsat bilerek, "Çok yaşa," dedi. Bunu yapmasaydı vampir, genç ve zengin adamı büyüleme fırsatını yakalayacak ve onu öldürecekti. Bunun üzerine, şansını kaçırdığı için öfkeden deliren vampirin vücudu patlayıp etrafa saçıldı. Gürültüyü duyan insanlar, ne olduğunu görmek için dışarı çıkmıştı. Hırsız onlara vampirin patlamış ve etrafa saçılmış vücudunu gösterip ne olduğunu açıkladı. Ebeveyni, oğullarının kurtulduğuna o kadar sevindiler ki atı hırsıza ödül olarak verdiler. Bu hikâye, bize biri hapşırdığında her zaman "çok yaşa" dememiz gerektiğini göstermektedir.

Strigoi kelimesinin arkasındaki fikrin, bir vakadan diğerine değiştiği açıktır. *Strigoi* kelimesi, genellikle Yunanistan ve Makedonya'daki *vrykolaka* gibi, yeniden canlandırılmış bir cesedi ifade ederken bedeni veya ruhu yansıtabilen bir cadı veya büyücüyü belirten kullanımı, Romanya'da ve özellikle Moldavya'da yaygındır. Böylelikle anlamı korkunçluğunu yitirmiştir. Romanya'daki cadılar, sayıları oldukça fazla olan bilge yaşlı kadınlardan, veya *baba*lardan, biraz daha fazla sayıdalardır; kötülük yaptıkları kadar iyilik de yapmaktadırlar.

Kenevir sapı kırma aleti.

The Vampire (1897) Philip Burne-Jones

Rumenlerde Ölüm ve Ölü Gömme Gelenekleri[24]

Rumenlere ait ölüm ve definle ilgili aşağıdaki gelenekler üç kaynaktan alınmıştır:

1. Romanya'da hem kasabada hem de köyde geçen on bir yıllık ikametim boyunca kendi gözlemlerim ve en yaygın gelenekleri gözden geçirdim.

2. Kocamın 1917 ve 1918'de jeoloji çalışmaları yaptığı Besarabya da dâhil olmak üzere, Rumenlerin yaşadığı tüm ülkelerde yapmış olduğu seyahatleri sırasındaki gözlemleri.

3. Kendisinden "S." şeklinde bahsediyor olacağım T. Stratilesco'nun *Karpatya'dan Pindus*'a kitabı. Bu kitapta, bizim ve tüm Rumenlerin iyi bildiği veya bazılarını ne kocamın ne de benim gördüğüm, pek çok âdetten bahsedilir.

24 *Folk-Lore*, Volume 30'dan alınmıştır. *-y.n.*

Savaş sırasında çok sayıda ölüm olması ve geride kalanların ölüler için geleneksel rutinleri yerine getirememesi nedeniyle bu konu şu anda özel bir ilgi görmektedir. Bu, köylüler için savaşın en büyük trajedilerinden biridir.

Rumen köylülerinin ölüm karşısındaki tutumu, büyük bir korku olarak vuku bulmaz. Aksine, ölümden oldukça soğukkanlı bir biçimde "gözleri kapama vakti" olarak bahsedilmekte, uzun ve çile dolu bir hayattan sonra rahata erme olarak görülmektedir. Uygun bir ölüm için, uygun düzenlemelerin yapılmasına özen gösterilir ancak ölüm anındaki ruh hâlinin ebedî gelecek üzerinde herhangi bir etkisi olmaması gerekir. Hem ölüme hem de diğer talihsizliklere karşı olan tutumda, kaderci bir anlayış hâkimdir. Ölüm vakitsiz gerçekleşirse "ceasul rău" yani "vakitsiz" veya "S'a întâmplat", "oldu da bitti" şeklinde bahsedilir. Ancak ölüm, her zaman ani bir şekilde gerçekleşmez. Verandanın yakınında köpeklerin uluması, bacada baykuşların ötmesi, kayan bir yıldız, hatta bir lambanın düşmesi veya yağın dökülmesi, yaklaşmakta olan ölümün habercisi olan rivayetlerden bazılarıdır. (S., s.289).

Rumen orta sınıfının ölüme karşı tutumu, son derece küçük düşürücü bir şekilde vuku bulur. Köylülerden en fazla bir veya iki kuşak önce gelen orta sınıf, köylü yaşamının zorlayıcı koşullarına gösterilen aşırı tepkiyi temsil eder. Bu yüzden orta sınıf mensupları; çile, çaba ve yaşamın temel gerçeklerinden mümkün olduğunca kaçınılması gerektiğini düşünür.

Hasta, hangi sınıfa ait olursa olsun, hastalığı sırasında ölümün çok yakın olduğunu düşünür. Hastalık kavramı bile ilkeldir. Bir insan herhangi bir işi yapabiliyorsa bu onun sağlıklı olduğu anlamına gelir. Ancak ne kadar hafif bir şikâyetle yatağa düşmüş olursa olsun, ölüm tehlikesiyle burun burunadır. Buna göre, bir hastanın hayatı gerçekten tehlikede olsa bile, doktorlar onu daha fazla endişelendirmemek için gerçeği söy-

lemezler. Durumlarının ciddiyeti konusunda uyarılmadıkları için tedaviye başlamayan ve bu yüzden ölüp giden tüberküloz hastaları tanıyorum. Bükreş'te, Royal Domains'in yöneticisi olarak görev yapan ve çok zengin bir adam olan Kalinderu, vasiyeti olmadan öldü. Çünkü doktoru ona hayatının tehlikede olduğunu söylememişti. Milletine müze gibi bir miras bırakma niyetindeydi ancak vasiyeti olmadığı için, yeğeni tüm mirasına kondu. Ancak bir süre sonra, ulusal müze yapılması gerektiğine karar verildi.

Köylüler, hastalandıklarında doktora değil büyüler ve dualar aracılığıyla hastalığı iyileştirmeye çalışan üfürükçü yaşlı kadınlar olan "baba"lara giderler. "Baba"nın her türlü talihsizliğe, kavgaya ve lanete yol açma veya onları iyileştirme gücüne sahip olduğu inancı, Rumen köylüler arasında çok yaygındır. Bir keresinde aşçımın kızını, bebeğime bakma konusundaki dikkatsizliğinden dolayı şiddetli bir şekilde azarladım. Ertesi sabah, aşçı ve kızı, lanet olduğuna inandıkları şeyi kaldırmak için, bir "baba"ya gitmek amacıyla izin almaya geldiler. Aşçım bacayı temizlemediyse, ev kirlendiyse ya da hizmetçiler arasında tartışma olduysa suç onlarda değildi. Bütün bunlar, birileri ona büyü yaptığı için oluyordu.

"Baba", hastayı iyileştiremezse herhangi bir müdahale için çok geç olmasına rağmen, bir doktor çağırabilir. Köylüler, "popa" denilen rahip ve kutsal tören ritüeline doktorlardan daha çok güven duyarlar. İhtiva ettikleri iman gücü nedeniyle günah çıkarma ve ayinler genellikle durumunu iyileştirmede önemli bir etkiye sahiptir. Kutsal yöntemlerin akıl hastası olan insanların tedavisinde etkili sonuçlara yol açtığına tanık oldum.

Hasta bir adam günahını itiraf ettiğinde ve papaz tarafından kutsanırsa kendisine "grijit" olur. Böylelikle yakın bir zamanda ölürse dindar bir şekilde ölmüş olacaktır. Buna göre, dinsiz bir şekilde ölmek bir insanın başına gelebilecek en fena şeydir. Ru-

men halkında en yaygın söylemlerden biri de "Să nu mor în legea mea", "Kalbimde Tanrı sevgisiyle öleyim"dir. (S., s. 290).

Kutsanma işleminden sonra "adiată" yani, vasiyet gelir. Bu, okuma yazma bilmeyen köylüler söz konusu olduğunda tüm ailenin ve bazen bir avukatın huzurunda sözle gerçekleşir. "A lăsa cu limbă de moarte", "Ölünün diliyle terk etmek" ifadesi kullanılır ve ölülerin isteklerine her zaman saygı gösterilir.

En önemli mesele, hasta insanın elinde mum olmadan ölmemesini sağlamaktır. Bu mum, tören amaçlı kullanılan tüm mumlar gibi, bal mumundan yapılmalıdır. Hasta, mücadele edip hareket etse bile, mum elinde tutulmalıdır. "Âi ţine lumânarea", "mumu tutmak", kişinin ölmek üzere olduğu anlamına gelir (S., s.290.)

Bir keresinde Karpatlar'da bir köydeyken gecenin bir yarısı çığlıklar eşliğinde uyandım. Bir kadın, kocası Ion'un ölmek üzere olduğunu söyleyerek insanlardan mum istiyordu. İlk başta mumun hacamat gibi bir tedavi yöntemi olduğunu düşündüm ama kısa süre sonra onun ızdırabının, kocasının acısını dindiremediğinden değil kocasının elinde mum olmadan vefat etmesini istemediğinden kaynaklandığını anladım. Aşçım onun için bir mum buldu ama adam ölmedi.

Savaş sırasında hastane koğuşlarında ölü sayısı çok fazla olduğu için tek bir mumla yetinmek zorundaydılar.

Bir adam çok acı çekiyorsa ona dua okuması için bir rahip (molifte) çağrılır. Bu da onu rahatlatmazsa yanındakiler hastanın pozisyonunu değiştirir ve onu doğuya doğru yatırırlar. Eğer birine bir yanlış yaptıysa yanlış yaptığı insan bulunur ve ondan af dilenir (S., s.291).

İnsan ölünce ruhu dışarı çıkabilsin diye bir pencere açılır veya bir cam kırılır (S., s.291). Evde bulunan tüm aynaların üstü

örtülür. Ölünün gözleri en sevdiği çocuğu tarafından bağlanır. Papaza haber verilir ve kilise çanları çalınır, böylece birinin öldüğü köy halkına duyurulmuş olur.

Bazı yörelerde merhumun akrabaları, meydana başları açık bir şekilde giderek yasta olduklarını gösterirler. Kadınlar saçlarını salıp yüksek sesle ölülere ağıt yakmaya başlarlar. Sözler müzikal bir tonlamayla söylenir, genellikle ölüler için övgü ve pişmanlık dolu ağıtlar oluşturulur.

Makedonya'da ücret karşılığında ölülere ağıt yakan profesyoneller vardır. Romanya'da sadece "pour l'amour de l'art" diye yakınan amatörler bulunur.

Ölen kişi şimdi yıkanmış olur, ilki doğumunda olmak üzere bazen yalnızca ikinci seferidir.

Yıkandığı su bir ağacın dibine dökülür ve üzerinden geçmek saygısızlık sayıldığı için suyun içinde ısıtıldığı kap olan "kazan" ile örtülür (S., s.291).

Yüzü tıraş edilir ve tırnakları kesilir. Bu işlemden arda kalan döküntülerin bazı yerlerde bir bal mumu yumağına yapıştırıldığı ve hatıra olarak saklandığı söylenir (S., s.292). Ölüye yeni giysiler giydirilir ve eller göğüste birleştirilir; uzun, ince, yumuşak bir mum alınır, bükülür ve haç şekline getirilip cesedin ellerine tutuşturulur. Haçın ortasına, genellikle artık kullanılmayan eski bir madenî para yerleştirilir. Evlilik yüzükleri, çiftlerin parmaklarında bırakılır, bekâr kızlar ise gelin gibi giydirilip parmaklarına yüzük takılır (S., s.292).

Vücudun ölçüsü ya uzun bir kamışla ya da bir parça iple alınır. Başka birinin ölmesine sebebiyet verebileceği için olduğundan büyük bir uzunluk ölçmemeye dikkat edilir. İşlemden sonra kamış tabuta konur, ip ise kapının üzerine asılır (S., s.292).

Ceset tabuta konulduğunda ayaklar birbirine bağlanır; tabut

mezara konulduğunda ise çözülürler. Vücut; baş hariç, beyaz bir örtü veya kefen, "guilgiŭ" veya "pânza" ile örtülür. Rumenlerin "Son nefesine kadar devam etmek" gibi atasözleri vardır. "Pâna'n pânzele albe", "Beyaz peçeye kadar" veya "Pâna'n guilgiŭ", "Kefene kadar."

Genellikle bir heykel, örtünün üstüne yerleştirilir. Bazen günlük hayatta kullanılan şeyler de tabutun içine konur. Yani bir çoban, düdüğüyle birlikte gömülebilir. Çocukları, annesinin tabutuna, sahip olduğu çocukları temsilen oyuncak bebekler koyabilir (S., s.293).

Romanya'nın eski krallığının çoğu yerinde, ceset üç gün boyunca evde tutulur ancak Besarabya'da cenazenin ne zaman yapılacağına rahip karar verir.

Bükreş gibi şehirlerde, evde birinin öldüğünü göstermek için kapı direklerine uzun siyah bayraklar asılır. Ölünün adının gümüş harflerle yazılı olduğu siyah tabletler de dışarıya yerleştirilir. Herhangi birinin girip ölüyü ziyaret etmesi bir saygı eylemidir. Ölüm evinde "İyi günler," "Buna ziua" denilmemesi ise dikkat çekicidir; bildiğim kadarıyla bu selamlamanın dâhil edilmediği tek örnek.

Rumenler, yabancıların ölüm ayinlerini bile bir eğlence olarak görmektedirler. Aşçım her zaman, mahalledeki bütün yas evlerini ziyaret eder, defin törenlerini izlemek için evin önünde saatlerce ayakta beklerdi. Daha büyük bir eve taşındığımızda artık cenazeleri eskisi kadar iyi göremeyecek olması onu çok üzmüştü.

Ölünün odasında mumlar yakılır ve dualar edilir. Rahip, "stîlpii", "sütunlar", yani dinî sütunlar üzerinde yazan özel duaları okur. Akrabalar, ellerinden geldiği kadar uzun bir şekilde ağıt yakmaya devam ederler; özellikle geceleri, ölünün başında beklemek için toplanan büyük bir insan topluluğu vardır,

"priveghiŭ" yani "uyanma" adı verilir bu topluluğa. Ceset; kedi ve türevi hayvanların üzerinden geçmemesi için sürekli izlenir çünkü bu büyük bir saygısızlık olur. Avluda genellikle bir ateş yakılır ve ziyaretçiler içeride veya dışarıda oturabilir. Her türlü oyun oynanır, hâl böyle olunca kaçırılmayacak flörtleşme fırsatları oluşur. Böyle durumlarda, her zaman Büyük Aziz Vasile (Basil) tarafından yazılmış olan, "Vămile Văzduhului" yani "Ruhun Geçiş Kapıları" anlamına gelen dinî kitap okunur. Kitap, aşağıda cehennemin ve yukarıda cennetin bulunduğunu, ikisinin arasında ise yirmi dört adımlık bir mesafe olduğunu anlatmaktadır. Her adımda bir şeytan ve bir melek vardır. Ölünün yukarı mı yoksa aşağı mı gitmesi gerektiğini görmek için sicilini incelerler. Bu kapıların gerçekçi resimlerine, köylülerin yaşadığı barakalarda denk gelebilirsiniz.

Bu süre zarfında, ölünün akrabaları yas kıyafetlerini almış olurlar. Yas tutma adetleri, orta sınıf için çok ciddi bir zanaattır. Kadınlar, kara matem tüllerine sarınıp otururlar, bu siyahlığı bozan tek şey yüzlerine sürdükleri beyaz pudradır. Bazen erkekler bile siyah takım elbise giyerler; beyaz yaka ve manşet yerine, siyah olanlardan takarlar. Köylüler kollarına taktıkları siyah bir şeritle yetinirler ve yasta olduklarını belli etmek için tıraş olmazlar. Birkaç yıl önce Bükreş'te bir izci boğulmuştu, gömülmek üzere hazırlanacaktı. Gariban ve yaşlı bir köylü olan babası, bu vesileyle yanımıza gelmişti. Adamı düzgün bir şekilde giydirmek için elimizden geleni yapıp siyah bir yakalık ve kravat takması için ikna ettik. Ancak Veliaht Prens'in cenazeye katılacak olması bile, köylüleri tıraşsız ve bakımsız bir şekilde törene katılmaktan alıkoymadı.

Ölülerle alakalı daha önce hiç duymadığım bu gelenek, T. Stratilesco tarafından nadir olarak nitelenmektedir (s.295). Cenazeden hemen önce avluya bir kara koyun getirilir;

"Yıldızların doğuş vaktinde, rahip çağırılır; huzurunda avluda bir çukur kazılır; Boynuzlarına yanan mumlar yapıştırılmış koyun, batıya bakacak şekilde çukura yerleştirilir ve popa dua ederken hayvan öldürülür, kan 'ară' denilen o deliğe akıtılır. Cenaze yemeğinin hazırlanmasında koyun eti kullanılır. Rahip hayvanın başını ve derisini alır." Çok yaygın olan "A da pielea popii", "Deriyi rahibe vermek", kökenini bu gelenekten alır. Bu gelenek, "ölmek" eyleminin bir ifadesi olarak bilinir.

Kurala göre, cenaze üç gün sonra mezarlığın yanındaki kiliseye götürülür. Ölü, kurallara uyacak şekilde ayakları önde olacak vaziyette evden çıkarılır. İngiltere'de olduğu gibi, Rumenlerde de ölüyü, ayakları öne bakacak bir vaziyette evden çıkarırlar, "cu piciorele inainte" yani, *ayaklar önde* anlamına gelir.

Besarabya'da, ilk duadan sonra evden yola çıkarken popa ve popanın yardımcısı olan dascal'ın her birine bir colac,[25] yani küçük bir parça mayalanmamış ekmek verilir ve popa onu kutsasın diye bir tabak yemek getirilir. Diğer bölgelerde colac definden sonra verilmektedir.

Mezarlığa olan mesafe kısaysa ceset bir sedyeye, daha uzunsa bir kağnıya konulabilir. Boğdan ve Besarabya'nın bazı yerlerinde mevsim yaz olsa da olmasa da, ceset öküzlerin çektiği bir kızağa konmaktadır. Kızağın kullanılmasının sebebi ise ölüyü olabildiğince sarsmamak ve derin uykusunu bozmamaktır.

Besarabya'da, ölü evden ayrıldıktan sonra evin kapısının dikkatlice kapatılmasına dikkat edilir, aksi hâlde evden başka biri daha ölebilir. Ölüyü taşıyan alay her durduğunda, İnciller veya dualar okunduğunda, "punţi" isimli mola verilir ve mendillere sarılmış "colaci" verilir.

---

25 Cenazelerde (ve diğer özel günlerde) servis edilen geleneksel bir Rumen ekmeği. *-ed.n.*

Tüm Rumen ülkelerinde, ölü ya üstü açık olarak kiliseye götürülür ya da olup biteni görmesi ve duyması için tabutuna delikler açılır (S., s.293). Bükreş'te ise cesedin üstü, mezarlığa ulaşana kadar kapalı tutulur. Bu sebeple Bükreş, eski geleneğe geri dönülen yer olarak görülebilir. Bu, ölünün bedenini gösterişli kıyafetler giymiş bir hâlde görmeye alışmış olan Batılılar için şaşkınlık verici bir gelenektir.

Köylerdeki cenaze törenlerinde, yas tutanlar yürüyerek konvoy oluştururlar. Batı'da olduğu gibi, kasabalarda da uzun bir araba konvoyu oluşabilir. Ancak haçlar, çeşit çeşit pankartlar ve yiyecek tepsileri taşındığı için, tüm alay yavaş bir yürüyüşe çıkar. Kasabalarda rahipler mezarlık kapılarına arabalarla gelirler, sonrasında inip yürürler. Cüppelerini giyip dualar okurlar. Her biri yanına, çevresine bir mendil bağlanmış, yanmakta olan büyükçe bir mum alır. Köşede ise defin hizmetinin ücreti hesaplanır. Popa ve dascal sıklıkla madenî paranın ne olduğunu görmeye çalışırken yakalanır, yoksul bir kimsenin durumunda beş frank mı yoksa iki frank mı diye.

Kasabalarda, siyah işlemeli mendiller cenazeyi yapan tarafa hediye olarak verilir. Besarabya'da, ölüyü kilisenin kapısına getiren rahibeye bazen hediye olarak çanta takdim edilir. Hem erkekler hem de kadınlar cenaze alayının bir parçasını oluşturmaktadırlar.

Kilisede bir ayin yapılır; bu ayinin dili, Besarabya'da bazen Rusça, bazen de Rumencedir. Ayin genellikle aceleyle yapılmaktadır çünkü denildiği gibi: "Ölen öldü, ne kadar ağıt yakarsak yakalım, dua okursak okuyalım ya da ağlarsak ağlayalım; geri gelmeyecek."

Besarabya bölgesinde kiliseye varıldığında ölünün akrabalarının ilk görevi, rahipten "cununita" istemek ve af için dua et-

mektir. "Cununita", rahip tarafından ölünün alnına yerleştirilen 17 inç uzunluğunda ve 5 inç genişliğindeki kağıt şeritlere denir. Bu şeritler, sarı renkteki çerçevelerle çevrelenmiş, Rabbimizin Annesi, İsa ve Vaftizci Yahya'nın olduğu üç adet kutsal resimle süslenmiştir. Üzerlerinde "Bize merhamet et" yazar. Bu şeritleri ölünün başına koymanın amacı, bu üç büyük yardımcıya dikkat çekmek ve son yargıda ölüye acımalarını sağlamaktır.

Bağışlanma duaları rahip tarafından okunduktan sonra şeritler ölünün göğsüne yerleştirilir. Şeritlerin çevresinde siyah bir kenarlık da bulunmaktadır.

Ayinden sonra ölüye son kez veda edilir. Tabut, kordonlarla ve köylülerin taktığı dokuma kemerlerle oluşturulan, iki uzun "brîe" ile mezara indirilir. Kullanılan kemerler daha sonra mezarcılara verilir (S., s.294). Tabutun kapağı indirilmeden rahip üzerine şarap ve zeytinyağı dökerek ve toprak serperek "Fie-i ţărîna uşoară", "Yeryüzü onun üzerine nur olsun" der (S., s.294). Mezarın üzerine, ölünün ruhu için koyun ya da karatavuk gibi hediyeler bırakılabilir. Tavuk hediye etme geleneği daha yaygındır. Tanrı ölünün günahlarını bu hayvanın tüyleri kadar hafiflesin diye tavuk, mezar kazıcılarına verilir.

Sonrasında, cenazedeki misafirler kendi evlerine uğrarlar. Ölünün evine tekrar döndüklerinde ise orada yıkanırlar. Bu zorunlu bir uygulamadır, toplu bir yıkanma töreni mahiyetindedir.

Cenazede ölünün ruhu için yiyecekler hazırlanır. Colac, börek çeşitleri ve coliva bunlardan bazılarıdır. Coliva denilen tatlının tarifi: Buğday alınır ve kabuklar dikkatlice çıkarılır, yumuşayana kadar şekerle kaynatılır. Kalan suyu süzülür. Tabağa alınıp üzerine kırılmış ceviz serpilir. Coliva hem görünüşü hem de tadı güzel bir tatlıdır, Yorkshire'da yapılan meyveli lapalardan pek bir farkı yoktur.

Büyük cenaze şöleni, yani "praznic", mezarlıktan döndükten sonra yapılır. Mümkün olduğu kadar çok insan davet edilir. Rahipler ve saygın misafirler için yalnızca evde değil aynı zamanda avluda da sofralar kurulur. Hatta şölen iki ya da üç oturum hâlinde olabilmektedir. Geleneksel yemekler olan "carne cu prune" kuru erik ile haşlanmış dana eti ve "pilaf" denen etli pilav sunulur. Çok az şarap içilir. İçmeye; kadehe birkaç damla şarap dökülüp "Fie-i ţărîna uşoară" (Su gibi aksın gitsin) denerek başlanır.

Her konuğa, ölünün ruhu için bir colac (ekmek) ve bir mum verilir. "A da colac şi lumânare", "Colac ve mum vermek", bir şeyden vazgeçmek anlamına gelen, yaygın bir atasözüdür (S., s. 296).

Diğer geleneksel yiyecekler mezarlığa götürülür; rahip yiyecekleri almaya gider, bir kısmını kendisine alır ve gerisini yoksullara ve çocuklara verir. Rahip, ölülerin onuruna hazırlanan tüm yiyeceklerden aslan payını aldığı için başkasının aç kalması fark etmeksizin iyi doyduğundan emin olunmalıdır. Bundan dolayı "Burtă de popă", "Rahibin midesi" gibi bir deyim oluşmuştur. Rahibin çiftliğindeki domuzlar ve tavuklar bile besilidir. Çünkü domuzlar cenaze törenlerinden gelen colac, tavuklar da coliva ile beslenmektedirler.

Cenazeden sonra bile mum ve tütsü yakmaya devam edilir ve ölünün son nefesini verdiği yere ekmek ve su yerleştirilir. Çünkü ruhun üç gün boyunca ölüm yerinde oyalandığına inanılmaktadır. T. Stratilcsco, üç gün sonra ruhun meskenini bulmasına yardımcı olmak için kapı pervazına bir keten kumaş bağlandığını söyler (S., s.296).

İlk büyük ölüm şöleninden sonra akrabalar bu şölenin çok daha iyisini yapmak durumundadırlar. Bu yüzden coliva hazırlanır ve ölümden sonraki 3. 9. 20. ve 40. günlerde pomana (ölü-

lerin onuruna ziyafet) verilir. Ölümün birinci yıl dönümünde, dinî ayin (parastas) ve akşam yemeği düzenlenir. Akşam yemeğine gelen misafirler genellikle neşelidir, varisler mirası kendi aralarında bölüştürmüşlerdir ve dul kalan kadın gençse yeniden evlenmiş bile olabilir.

Mezarın üzerine küçük bir anıt (panaghia) dikilir. Bu anıt dikme geleneği Romanya'da, İngiltere'de olduğundan daha az yaygındır. En dikkat çekici anıtlar, hazin bir sonla ölen kişilerin mezarlarına dikilen, yanlarında çok sayıda küçük haç bulunan ahşap haçlar olan Troiţele'dir.

Yedi yıl boyunca kişinin her ölüm yıl dönümünde, akşam yemeği düzenlenir.

Bu "pomeni" ya da ölüm şölenleri, Rumenlerin vazgeçilmez bir geleneği hâline gelmiştir. Artık "pomana" terimi, her türlü bağış için kullanılmakta, sadaka olarak verilen her şeyin ölünün ruhuna değdiği düşünülmektedir. Sokaktaki küçük çingene dilenciler bile "Faceţi pomana", "ölü için ziyafet yap" derler.

Moldavya ve komşu bölgelerde, yedi yıl geçtikten sonra ölüleri mezardan çıkarmak bir âdettir. Bu vesileyle, ölünün onuruna son bir ölüm şöleni de verilir. Kemikler şarapla yıkanır, daha küçük bir tabuta konur ve yeniden gömülür (S., s.296). Kasabalarda yedi yıl geçmeden ölülerin mezardan çıkarılması yasal değildir ancak köylerde genellikle üç veya dört yıl sonra mezardan çıkarılırlar. Son birkaç yıldır Besarabya'daki rahiplerin işleri tıkırında gitmektedir. Alışılmadık derecede çok sayıda ölümle uğraşmalarının yanında, aynı zamanda savaşta ölenlerin cesetlerini çıkarmakla meşgul olduklarından, kazançları artmıştır.

Wallachia'da, ölüleri mezardan çıkarma âdeti yoktur. Ancak özel durumlarda buna izin verilir. Kocası Bükreş'te ölüp oraya gömülen bir kadın, Bralia'da ölüp oraya gömülmüştü. Ancak

oğulları, ölümünden yedi yol sonra babasının kalıntılarını mezardan çıkarttırıp Braila'daki annesinin yanına gömdürdü.

Sadece üç ya da dört yıl sonra mezardan çıkarılan ölülere bakıldığında kalkerli toprağa ya da su tutan toprağa gömülenlerin bedenlerinin, az miktarda deformasyona uğradığı görülür. Ancak köylüler, bu gibi doğal sebeplerden anlamaz. Onlara göre çürümemiş bir ceset, bir vampir ya da *strigoï*'dir. Bu vampilerin 30 Kasım, Hallowe'en'de tatile çıktıkları varsayılır. Bunlar mezarlarından kalkıp, tabutlarını da başlarının üstüne alıp eski uğrak yerlerinde dolaşırlar. Sarımsak veya tütsü kokusu onları uzak tutma eğilimindedir. Bazı yaşayan insanların da vampir olduğu ve kardeşlerine katılmak için Hallowe'en'e gittiği düşünülür. Ölü bir kişinin vampir olduğu ortaya çıkarsa kalbine bir kazık saplanmalıdır, bundan sonra bir daha ayağa kalkamaz (S., s.189).

Ölüler için yapılan bireysel ölüm törenlerinin yanı sıra, genel olarak ölülerin onuruna düzenlenen büyük bir yıllık şölen vardır: Sămbăta Morţilor (Ölülerin Cumartesisi), Paskalya'dan sonraki altıncı cumartesiye, Teslis'in arife gününe denk gelir. Bu günde herkes colivayı, içinde şarap ve su bulunan kaplarla birlikte verir. Coliva yenir ve kaplar hediye edilerek adı geçen ölünün anısına kullanılır (S., s.184). Özellikle kadınlar, ölülerinin mezarlarını ziyaret ederler.

Azizler, yedi yıl sonra "pomeni"nin sona ermesi kuralının tek istisnasıdır çünkü bir kilisenin veya manastırın koruyucu azizi onuruna her yıl ziyafetler, veya Hramuri, verilir. İnsanlar mezarlığa ellerinde coliva, colac ve covrigi (simit) ile giderler. Bir kilise ayini düzenlenir. Rahip "Pomelnicul morţilor"u okur, yani "Pomeneste, domni in impărăţia ta", "Ey Tanrım, beni krallığına kabul et" diye başlayan duadır. Diğer dualar ve kutsamalardan sonra insanlar kilisenin yanına kurulan masalara oturur ve ziyafet verirler.

Su, "pomeni"de ve ölüme ilişkin diğer geleneklerde de önemli bir rol oynar. Su daima ücretsiz, "de pomană," verilir, aksi takdirde bahşiş, ya da "bacşis," alışkanlığı yaygınlaşır.

Vauclusya pınarının geçtiği bir köy olan Runcic'te, kocam tarafından bizzat gözlemlenen ilginç bir âdete "A duce isvoru lmorţilor" (pınardan ölüye su getirmek) denir. Bir kadın, ölünün kız kardeşi, annesi veya karısı pınara gider ve bir peçeteye birkaç kaşık süt dökerek "Tanrı benim ... krallığına kabul etsin!" (kimse onun adı söylenir) derler. Peçeteyi, içi oyulmuş yarım kabak kabuğunun içine sıkıştırırlar; sonra içine haç şekline getirilmiş, dört ucu da yanan iki mum koyarak pınara bırakırlar. Dalgaların özelliği sayesinde, hiçbir şeye çarpmadan güvenle taşınan peçete, akıntıya kapılır. Ardından kadınlardan biri geri dönüp komşularına yedişer bardak su getirir. Böylece "apă de pomană" tamamlanmış olur, ölüye su sunmak anlamına gelir.

Akan suyun, bir şekilde nesneleri başka bir dünyaya taşıyabileceği inancı vardır. Buna göre (1): Paskalya'nın kutlandığı pazartesinden sonraki pazartesi günü kadınlar, Paskalya yumurtalarının kırmızı kabuklarını akan suya bırakırlar. Kabuklar bu şekilde Blajini'ye, yani başka bir dünyada yaşayan ancak olup bitenlerden habersiz bir şekilde yaşamlarını sürdüren iyi insanların olduğu yere ilerler. Bu insanlar, yumurta kabukları sayesinde Paskalya'nın geldiğini fark edecekler ve sevineceklerdir. (S., s.180).

(2) Bir de çingene ve şapkasının meşhur hikâyesi vardır. Bir çingene, "caciula"sını (kürk başlık) rüzgâra kaptırdığında, köprünün üstünde yürümekteydi. Dereye doğru koşup şapkasını yakalamaya çalıştı ancak elinden bir şey gelmeyeceğini anlamıştı. Bunun üzerine, akan suyun bir şekilde ölü babasının şapkasını geri getireceğini umarak, "Neyse, en azından babam için bir sadaka olur" dedi.

(3) T. Stratilesco tarafından bahsedilen, Calojan isimli ünlü yağmur büyüsü de vardır (S., s. 183). İlkbaharda uzun süreli kuraklık olduğunda kadınlar sarı kil alır ve Calojan dedikleri bir adamın heykelciğini yaparlar. Adama ayrıca bir tabut da yapıp içine koyarlar. Heykel için ağlayıp tütsü yakarlar. Kısacası ölüler için oldukça doğru bir şekilde "griji" yapmış olurlar. Sonra heykelciği kuyunun yanına gömüp ve şarkı söylerler:

Calojene-jene
Dute'n cer şicere
Sădeschidăporţile
Săsloboadăploile
Săcurgăcagârlele
Nopţileşizilile
Casăcreasăgârnele

Calojan, ah Calojan,
Cennete git ve yalvar
Kapılar açılsın diye,
Yağmurlar serbest kalsın diye,
Yağmurlar kasırgalar gibi esip gürlesin diye,
Gece gündüz,
Buğdaylar büyüsün diye

Üç gün sonra Calojan gömüldüğü yerden çıkarılır ve yağışları tetiklemesi için nehire atılır. Topraktan çıkarıldığı gün, erkekler öğleden sonra çalışmazlar, öğleden sonrayı içki içip dans ederek geçirirler.

(4) Bir başka yağmur büyüsü, yıldırım çarpmış birinin cesedini mezarından çıkarıp akan suya atmakla yapılır (S., s.183).

Bitti

Bir vampirle başa çıkmanın en yaygın yöntemi şudur: Ceset, cumartesi günleri mezardan çıkarılmalıdır, zira diğer günlerde mezarını terk edecektir. Ya göbeğine bir kazık saplanmalı ya da kalbi çıkarılmalıdır. Kalp kömürde ya da ateşte yakılabilir; kaynatılabilir veya tırpanla parçalara ayrılabilir. Kalp yakılmışsa külleri toplanıp alınmalıdır. Küller, bazen nehire atılarak uzaklaştırılır ancak genellikle suyla karıştırılarak hastalara içmeleri için verilir. Ayrıca, cenabet olduğuna inanılan herhangi bir şeyi temizlemek için ya da çocukları ve hayvanları mesh etmek için de kullanılabilir. Ancak bazı durumlarda, bir rahibin laneti vampiri mezarında mühürlemek için yeterli olur.

Anlatılan Senin Yolculuğun...

laputakitap	laputakitap	ISBN 978-605-73989-0-1 9 786057 398901
laputakitap	www.laputakitap.com	